

Hilla y esposa.

208

La inlemencia

del fat.

drama en tres actos,

y en vers.

por
Gonzalo Molina y Ruque

Personatjes.

Agneda. _____

Maria. _____

Don Luis. _____

Don Felice. _____

Ramon _____

Joach _____

Mre Agnès _____

Das civils, y das homes.

L^a acció de Joach a Gijes,
à l^a any 1886.

209-1

Acte primer.

L'escena representa l'interior d'una botiga. Porta al fondo per la qual deixa veure a llarga distancia la platja; sobre la porta, en forma de capella, un cuadro, en el qual s'hi veuria un Sant Crist, il·luminat per una llàntia.

A la dreta, dos portes, com idem a l'esquerra. En lo fondo dreta, s'hi veuria un trabasser de fusta, que sostindria martells, aixes, destrals, etc., y a l'esquerra, una taula ab un armari a sobre; cadires blanques.

Al abarse el teló, Maria estaria cussint sobre una tauleta petita, y Roch assentat a son costat, mirantla carinyosament.

Escena primera.
Maria y Roch.

Rooh = ¡ Gembla que tens un agravi.
Maria = ¡ Deu volen qui os diga Rooh.
Rooh = Qualservol cosa, i jo t' Rooh!

digam tonto, o digam ~~sabi~~,
lo que t' passi p' el cubert,

però no estigas callada;

¿ que potsé ~~est~~ enfadada?

Maria = ¡ Do enfadada? no per cert!

Rooh = Om fas un posat ~~pitjo~~ a mi

pitjo qui una criatura.

Maria = Si no finch cap desventura,

com volen que t' fassi així.

Rooh = A tos ulls perlas deballas,

y en ton cap guardas aldeyas.

A non Rooh ans tot li deyas,

y avuy veig que tot li callas.

Maria = ¡ Deu os passa per dirma així?

Rooh = ¡ Deu m passa a mi?

¡ ay Maria, jo t' hi vist de nit y dia
esclatarla com la fló;

jo t'hi vist com la cabreta
que juguineixant s'engreixa,
si en veritat no t'hi vist veixe,
t'hi besant de petibeta;
t'hi tingut a mon faldar,
t'hi ensenyat de ser sencilla,
t'hi tingut com una filla,
t'hi ensenyat lo qu'era el mar;
ya fe, me sap greu Maria
quan te veig trista.

Maria=
Roch=

i Go, trista?
Si no mi ho digues ta vista
cregas que no t'ho diria.
Tos ulls son calumniadors
y a ton pensament se postran,
que, si alegria ne mostran
també mostran tos dolors.
Ja temps que t' veig decaiguda,
y quan algu riu, tu ploras;
ben clar veig qu' aqui t' amoras,

clar veig qui estàs abatuda.
Digam lo que t'ha passat
y qui es lo qui així t'ha donat pena;
digamo, per Déu n'at! nena,
digamo i per caritat!

Maria: Si he es vitat qui abatut
ne miren mon pobre cor,
per xò no es ple de dolor,
es ple Roch de gratitud.
Quan veig lo qui heu fet per mi
tant nos pareu, com vos, Roch,
per nos ells arrastro joch
pi el plaher que sento aquí;
y jo es voldria pagar,
no sent per mi acció agrahida,
dantros a través la vida
y el bé que 'm varen donar.

Roch: Si 'me vohs veure alegrat,
no 'm vingas ab tal fal-lera;
per mi es la millor manera

del que 'm deus quedà arreglat. 211
Mes, no negante el pesar
y oirantme ta flaqueza,
vaig veient que ta tristesa
envia la vols ocultar.

Con Ramon per tu Mariana
davia 'el cor que l' alenta,
y per veure't mes contenta
te va portar a Barcelona.

Del que t' parlo, ja fa un any:
tu no vols contar t' assanya,
y el teu cor qu' a ningun enganya,
avuy ans porta al engany.

Seguint de tan dol la pista,
hi compries lo que t' asventa:
d' aqui vas marxar contenta,
mes d' alli vas venir trista.

Alguna passio alli vena
de segu se t' va arrelar,
tu envia la vols ocultar,

mes jo coneixo fa pena.
Digam doncas quinas son
las penas qu' ab dol n' esclatas,
que callantlas, saps be matas
à l' Agueda y en Ramon.

Maria= ¡Onche!

Rock=

Maria=

¡Filla!

Jo men cor
penas guarda à requitjells,
mes no las diu à n' ell,
no 'ls si deu ja mes dolor.
Jo per ell, ó que no daría;?
si vidas tingues à centas,
~~las cent~~ ~~vidas~~ ~~à~~ ~~palpentas~~
als daría la Maria.

¡Mes, se també que pesar
tenem de veurem així!
no 'ls diu lo dol d' aquí,
que fora mes son pensar. (-Pausa-)
Quan lo pare mon be dant

me va ~~à~~ portar a vida bona, ²¹²
creya jo que Barcelona
era un altre Cítyes grant.
Ho creya tant, qu' hasta a mitjas
lo meu goig vaig repartir,
tant, que fins li vaig dir,
-no cal que 'ns moquem de Cítyes.
Mes ell que sols anhelaba
viurem de goig omplenada,
veient ma quiesca infundada,
ja a Barcelona 'm portaba.
Quan varem arribá allí,
grant va serme ma sorpresa,
qu' al veure tanta grandesa
ja ferida 'm vaig senti;
puig en mitj de s' arrogancia
y aquell ~~tan~~ lures, m' atraian,
perqué clá veyá naixian
los somnis bells de m' infancia.
Lo somiaba grandesas,

y aburría llars y escors,
soniaba aquells salons
y aquells palans de ~~grandes~~ riquesas;
y com si alli hagués nascut
mon cap bells naba forjant,
puig ni hi sentia tan grant,
que may m' ~~h~~ haguera mogut.
Y era ma fe tant concisa
adorantne sa opulencia,
que sols ab la ~~forbascencia~~ efervescencia
jo ja m' sentia felisa.

Mes quan me digué n Ramon
pera marxar, vaig dir noble:
veig que Gijfes es un poble,
y aquesta ciutat un mon.
Y ab lo plo' aferrat als ulls
quan lo tren son rast seguia,
ficsos nos ulls ne tenia
al indret de sos esulls.
Nam veni' aqui: d' abavors;

ja no hi tingut alegrias,
 se m'han fet pesats los dias,
 y aborribles las remors;
 y es dire ballant tristesa,
 que mentres visqui aquí Gijes,
 no tindré may mes las ditjas
 que tenia en ma infantesa;
 puig que sols sento als anys
 de pugni en son fant ~~ballar~~.

Já un ^{any} qu'hi varem anar,

y em semble que já mil anys. (Pausa)

Roch = Poch saps filla los dolors
 qu'esta grandesa reparta;
 Tu sols vas veure la porta
 plena de galas y flors.

Mes, si algun jorn hi caminas,
 remembrant-me aquet dolor,
 veurás com te l'interior
 sapicat de claus y espinas.
 Que seguint he los espills

de molts homes de fortuna,
als ~~se~~ solen costar cada una
la deshonra de sos fills.

May ~~q'~~ hi vulgas barreixà.

Pensa que dintre d'un poble,
traballant, l'home es un noble
~~tant~~ noble com 'los ~~que hi ha~~ de allà;

y perquè ton seny recobri,
aprent l'adagi certè:

= que mentres no ~~te~~ falti ri,
deixa a n' els altres que ~~ls~~ sobri =

Ben aquet or que el rich ne cobra
ab lo crim, y al crim lo pensa,

filla meua, sempre pensa,
qui es la miseria del pobre.

Maria = ¡Onde!

Rooh = ¡Filla! Aixís ~~q'~~ ho dich,
puig qu' el meu cor no ~~te~~ enganya;
es diferent l'entranya
del rich pobre, ... al ~~rich~~ pobre rich.

Naja, deixat de plorar,
 y sigas bona y honesta;
 que si vols estar de festa,
 també festes aquí hi ha.
 Y aquí, son festes ab honra;
 allà, es llot la grandesa;
 quedat aquí ab la pobresa,
 qu' al ser pobre no deshonra.

— Escena II. —

Mateixos y Agueda.

Agueda = (Ab carinyo) ¿La etas donantli consells?

E agrada molt fer sermons.

Roch = Con Agueda, obligacions

que tenim quan nos femi vells.

Agueda = La regneta del Pilar! (Li fa un petó)

Mes, las ells duan reguera!

¿Las plorat?

Maria =

No!

Roch =

¿No? ¡quimera!

no mes als feya rajar.

Agneda = ¿Deu e' passa filleta meua? (Abrassant-la)
¿Perque salpicas ta cara?

Contabo a la teua mare.

Maria = ¿A la meua?

Agneda = ¡Gi! a la teua.

¿Ab que t' paras? ¡un suspir?

Quán veig que lo plor n' esclatas,
creu Maria que nos matas

tot lo goig del porvenir.

Contam, lo que t' ha passat.

Maria = No, res; si cantant m' estava.

Roch = Vos un cert; ella cantaba,

y jo tonto l' hi renyat.

Mes com qu' ella es tan sentida,

se m' ha passat a plorar.

Agneda = Sempre t' has de fer enfadar.

Roch = Deu hi vols fer, tot no t'é mida.

Hi ha qui riu, y altres que ploran;

alguns rient, molt mal vian,

se'n mort un, y tots lo rian,

~~alguns plorant, molt bé miran,~~
y altres rient, molt bé miran.

Però fatal no ^{na} estat res,
mentres crequis qu' a la vida
lo consell que no s' obvida,
es l' ~~horro~~ horro en la vellès.

Vaja, lo passat passat,
y mostra goig y alegria;
però no obvidis Maria,

que l' adagi es la veritat. (Se'n va p' el fondo)

Escena III

Agueda y Maria

Agueda = Sempre t' ha de fer enfadar! (Ab carinyo)

Maria = ¿Que hi faré, es onde y basta. (Disimulant)

Agueda = Però, es fet de certa pasta
que ~~es~~ gaureix fent plorar.

Maria = Si ploro es d' agraiment. (Pauseta)

Agueda = Ara hi caich, ¿y aquell petó?
¿Me l' negas?

Maria = No, mare, no. (No fa)

Haan fare mal sigan cent.

Agueda: I digas, è als fas de cor?

Maria: Si 'ls faig de cor preguntien?

acàs mare vos pensen

qu' es falsat mon amor.

Agueda: Perdonam filla, ja ho sé

i perdona un cop à Pa mare!

Maria: i Pluren?

Agueda: No!..... (Disimulant.)

Maria: ¿I aque ve are?

Agueda: No, res, no, filla, i té! (Li fa un petó. Passa)

Que grant es l' amor que m' mia
per tu, al fondo del meu ~~cor~~ cor;

que grant es aquet dolor

que sento per tu, Maria!

Per cada dia fan nou

lo modo ab que jo t' estimo,

que fins à creure m' arrimo

qu' encor no t' estimo prou.

Soldria de dia y nit

Tenint a les brasses grapada;
 voldria tenint clavada
 en lo mes fondo del pit.

Maria: Igual jo com vos voldria.

Agueda: Desme un petó si aixis em
 i me'l negas?

Maria: ~~no!~~ ¡Oh no! Teniu! (Li fa!)

Mes terno peccá ab porfia
 Que de mares hi notat
 Tenint p' el fill amor grant,
 que si un petó mes li fan,
 dilis: - no sigas peccat.

Agueda: Y la meua estimació
 ab la d' altres la comparas?
 ¡Que saben las altres mares
 del modo qu' estimo jo!

Maria: A voltas?

Agueda: No hi ha perill;
 qu' un petó fet de tot cor,
 es lo sello de l' amor

que la mare posa al fill.
Dene si un bes lo fill uneix
a las gallas de sa mare,
y ella li aparta la cara,
li pots dir que l'aborreix.

Deni aquell qui estima de cor.
com jo, sens fel ni ~~esperansa~~ recansa,
cregas filla que nois causa
de darne proves d'amor.

Mes... ¿pots? ¿han causas tu?

Maria - ¿Do cansarme mare mia!

quan dia y nit estaria
besantlos com may ningú.

Due si per ma sort fatal,
algun jorn... (Déu no ho valgués!),

de vostre amor me causés;
mes pitjor... qu' el criminal

qu' al grillons jau nit y dia
dintre los calench preseri,
hauria de se' el martiri

que trobaria jo deuria.
Des, com puch llessa el recort
de los bens que jet m' habien.

¡Ah, no, mare, no ho dieu,
que sento el fet de la mort!

¿Com pagarvos podre jo
si vos dech la vida y nom?

Agneda = ¿A cas interesats som?
¿demano indemnizació?

¡No filla, no! may un bé
a la vida haig de retreure

¿Com pagarvos? Ja ho pots veure,
no parlantne.

Maria = ¿No pot ser!
Agneda = ¿No pot ser?

Maria = ¡No!
Agneda = ¿Que no has dit?

Maria = És un dente d'assistencia.

Agneda = Sobre tu prent. paciència,
y el dente merçis cobit.

¡Dente à mi? qu'has de ferir?!
¿Dius que jo t'hi dat la vida?
no t'ho cregas, es mentida,
els tu qui t'has dada à mi.
Quan jo te tenia en brassas
primerenche, y te besaba,
la mort ja per mi enroscaba
de temps passats los seus llasos.
Y al ferirme la ventura
de besarte en esta porta,
te dech que no siga morta,
puig, una mort era segura.
Sis anys feya que casada
n'era y fills no tenia;
sis anys feya que'm ~~parmia~~ delia
lo desitj de la maynada.
Des quan te vaig encerdar
~~en el teu~~ ab ferme,
emvocatada a mi'm vas dar la ventura,
la vida, y el benestar.

Mira qui mes agrahida
 te que estarne de las dos,
 jo que 't vareixe salva el cos,
 o tu que 'm vares dar vida.

Mes deixemnos del d' allà,

y parlem de lo present;

que ja que no 'n fas esment,

ja mare te 'n val parli. (= Pausa=)

(= Ab carinyo=) ¡ Les vritat qui ahí al mati

vas atmetre relacions

~~de~~ herien de acan Mancions?

Maria: ¡ No mare!

Agueda: M'ham dit que si.

Maria: Si hauria ja dit en Depet

perque sap que li tincha mella;

no s' esclata la poncella

que no tingui el cogull fet.

Escena IV.

Mateixas y don Luis.

Luis: ¡ Que Déu las guard! ¡ Com estant?

Agneda: Molt bé, gracias, ¿y vostè?

Luis = Segueixo com sempre bé.
¿i vostè?

Maria = ¡No!... vaig passant! (=Pet. pausa)

Luis = Potse estorbo?

Agneda = ¡No! calla!

Vostè destorbar? no passa:
al tenirlo en nostre casa
de visita, ans sol honorar.

Luis = Gracias mil, per lo favor.

Agneda = Justicia pot dir sens mira.

¡Assentis!... Una cadira! (=Dantli=)

Així estaria molt millor. (=Pausa)

Luis = ¡Al no estar sols me don febre!

Agneda = No 'l feya per qui don Mensa.

Luis = Allí ahont un menos pensa
sempre sol saltar la llebre.

Lo meu costum es així;

al vaig aprendre a l'habana:

es un costum farabana

si s' estudia son fi.
 Mes ~~me~~ agrada ~~molt~~ 'nar saltant,
 y com la fegna no 'm passa,
 d' una casa, al altre casa,
 aixi el dia vaig passant.

¿T en Ramon?

Agueda =

Es a la platja
 a fe' una reparacio
 a la balandra = Maho =
 que te que surti' a viatge.

Oluis =

Aixi lo fa ser mes noble
 per la gent qu' el poble encaixa.

Agueda =

Com qu' es l' unich mestre d' aixa,
 he te que servir al poble.

Oluis

Lo tambe ne vaig estar,
 o millor dir, n' aprenia;
 pero al fi va veni' un dia
 que de serho am vaig cansar,
 y ho vaig deixat esta' encallat;
 enterrant totas las ~~seynas~~ ~~seynas~~;

no m' agradan las fals feynas.
Agueda. Es dir, que voste n' ha estat estat.

Guis. A na l' edat de ventura
qui un no troba desengany; ~~lavors~~ Femia setze anys,
encar n' era criatura.

Mes per sort ho vaig deixar,
al veure que prou no daba.

Agueda. Y a quinas ~~costas~~ ^{plomas} estava?

Guis. A las ~~costas~~ ^{plomas} de Gaba.

Agueda. Donchs ja deu coneixe en Roch?

Guis. ¿Servia ab lo mestre Grill?

Agueda. Ja ho crech, si de Gaba ~~es~~ ^{es} fill.

Guis. De Gaba també fill soch.

Agueda. Es estrany que no l' conegui.

Guis. Per cert, no l' ha d' estranyar,
que quan l' aixea vaig deixar,
vaig dir, = mes val que navegui;
y a la mar me vaig botar,
buscant de un home felis;

era l'any xixanta sis 220
quan d'Espanya vaig ~~marcar~~ marxar.
Vaig embarcar-me a un lord
de travessia cubana,
y al posar-me pens a l'Habana
alli em vaig quedar per sort.
Disset anys hi ~~est~~ estíat alli,
y al veurem posem una
abretcladeta fortuna,
aqui hi tornat a veure.

M'angorjaba aquell pais
al veure tanta d'hisenda,
y puquent viure de renda
aqui em trobo mes felis.

Agneda: Ah la sort que Dieu li ha dat
cualsevol cambria.

Guis: Com per l'airea no servia,
y servit per hisendat.

Agneda: ~~La~~ La sort ~~sempre~~ sempre enveja
Guis: La sort no a tot home s'enveja. te

Aguada: Vaig a dintre, que Finch jeyna (L'4 v.1).
Luis: Voste es duenya. ¡Baiho bé!

— Escena V. —

Maria y don Luis.

(Pausa)

Luis: ¿Estás enfadada ab mi?

Maria: May la Maria s' enfada.
¿Perque ho dius?

Luis: Perque veig
que m fas Maria una cara,
que cualsevol ne diria
que n mi estas mes qu' enfadada.

Maria: ¡Maya... te agrada aixis?

Luis: Aixis ja es molt mes afable.

Maria: Donchs aixis la pasare,
si es que vols tranquilissarme.

Luis: ¿Acas tens alguna pena?

Maria: Penas Finch per ma desgracia.

Luis: ~~Quale~~ ~~men~~?... ¿on per mi?

Maria: Per ~~Soba~~ Tuneson.

Luis: Conto serian infundadas.

Maria = No infundadas, no Luis,
perou la realitat retratan.

Luis = Explicat d'un cop Maria,
~~qu'a fe~~ at dich qu'estich ab ansia.

Maria = ¡Ay, Luis! *(Plorant)*

Luis = ¡Da ploriqueigas!

Maria = Con del cor aquestas lagrimas;
son gossos de ma deshonra,
que finch en mon fron grabada.

Luis = No cridis ¡per Déu Maria!;
¡calla de deshonras, calla!;
¡aixuga tos ulls! no ploris!
¿Que puch fer per consolarte?

Maria = ¿Que pots fer! ¿y aixes preguntes?
No mi has jurat mil vegadas
que t'casarias ab mi?

Luis = ¿y que he tal pregunta ara?

Maria = ¡A que he dius? ¡Ay Luis!

Luis = ¡Da un mes que vas deshonrarme!
¡Calla Maria! per Christo! *(Ab recel)*

que podria sentirte l' Agueda.
Maria: No m' vares jurar després
que ab mi anabas à enllassar-te,
per tapar un crim ~~ben~~ ^{per mi,} mes,
y de tu una leve falta?

¿No m' ho vas jurar Gluis?
Gluis: ¡Dene pot escoltar ta mare!

Maria: No m' ho vas jurar la nit
que ma honra vas tirar-me
entre el llot de ton descaro,
arrancant-me Gluis l' anima,
deixant-me per sort fatal
ab un fill à las estranyas?
¿Digas, no ho vares jurar?

Gluis: ¡No credis!

Maria: ¡Ah! ¡També at glassa!

Gluis: Mes... que t' induïx Maria
à parlar del qui ara parlas?
¡Parla clar!, parla d' un cop,
y no vulguis mes matar-me.

¿Acás has duptat de mi?

Maria: Ha un mes que passo enganyada!
Ha un mes qu'ab ilusions falsas
se va mantenintre l'ànima!
un mes, Quis, que el meu cor
se **soste** per l'esperansa!

Quis: Però no cridis Maria!

¿Per què?

Maria: Deu vaig se' enganyada!

Deu aquell amor carinyós
que tu tant bonich pintabas,
embalsamat per las flors
alagadoras y gratas,
encerclat de serafims
y bellesas ornigadas,
per ancellets qu' al mati
ab son cant dehuram l'ayre,
prostat al cel de Cupido
plé d'ilusions sombreixadas,
que se suste mentre el goig

deu i muriré cor cremada.

¡Deu meu! Deu meu! que f'hi fet,
qu' així am fas tan desgraciada! (Arrancant
am plors)

Elis: ¡Maria! ¡Maria!... ¡Bon!

¡Deu es lo que vols de mi; parla!

Maria: Que fa paraula compleixis

Elis: Acas. may te li negada?

Maria: No me l'has negada, cert.

es veritat, mes be saps massa

qu' el teu carinyo Elis

deixa molt que desitjarne;

qu' aquella bondad qu' ab tu

personificada estava,

s' ha tornat per mi despreci

que may de tu m' esperaba.

¡Tant d'amor que m' vas jurar!

¡Tanta embustera paraula!

Que vols que fassi Elis

ab un fill a las entranyas,

si m' abandonas al punt

que desirias ampararme,
i Deu vals que fassi la dona
víctima de sort airada,
en mitj d'aquet mon malvat
que no te compasio a un' ànima.
i Oh, Deus! tingas pietat!

no m'abandonis encara! (= Ayenollantse=)
Mira de jentils la dona
de la seva culpa esclatada,
com besante los teus pens
una compasio at demana!

Deus= i Oh!... i alsat! alsat Maria! (= Ajecantla=)
y mes no m'arrassis l'ànima!

Maria= i ànima has dit? si no en tens!
si no saps lo qu' es encara,
si del modo que 't vas valdre
per poquerma deshonrar-me,
y lograr per la ~~vil~~ forsa
mon honor violentar-me,
es precis no ferir cor,

y es precis no tenir ~~entranyas~~ entranyas.
 ¡Anima has dit? ¡Ahont la tens?
 si ni may te l'has mirada;
 si no t'hi aconsellas may,
 que vols sapigue qui es l'anima.

¡Donam ton amor, me deyas;
 y jo falla te l donaba;
 y any me t tornas elis
 victima de tas assanyas,
 ple de facas y borrons,
 que no se'n van ni rentant las
 ab la sanch que de nos ells
 com brins de coral devallan.

Anis:

¡Basta Maria! ja prou!
 que no puch mes escoltar te,
 qu'insultarme com ni insultas
 sols s'insulta a un miserable.
 ¡De que n ~~es~~ fet lo teu cor;
 es de lepra, o es de farga,
 es de carn, o de posterna,

és de foc, i bé n'és d'aire;
explicamho clar Maria;
explicamho per las llagas
que m' estant obrint al cor
aquestas mortals paraulas,
forjadas p' el desespero
del cor que pietat no guarda.
¿Crecs que no pateixo jo
al sentir qu' abandonarte?..
¿Te creus que jo no pateixo
quan te veig aquestas llàgrimas,
que devalant de tos ulls
se van a corsecà al' ànima?..
¡Si Maria; i també ploro;!
i també ploro ta desgracia!.....
Mes, m'has dit que no tenia
com tu compassiva el' ànima,
quan per tu n'estich llevant
lo plor que vaig negà al pare.....
¡Oh! no mereixas Maria

que cap sacrifici fassia
ning no es digna de esta ab mi
quam me dius que no finch anima.

Despres que per tu hi sufert
del cel justas amenassas;
despres que hi sufert per tu
lo que no sofreix un altre,
sentinte plena de dol
i ni el juny de ma mirada
queixarte de quan injust
va se' el cel per ta desgracia,
am dius ab ven mes mortal
que no finch fetze y entranyas.

Maria = ¡Oh! perdonam dius meu!
perdonam ma despitada.

Diis = ¡M' estimas? (Ab carinyo dolorós)
¡Com may ningú!
¡Y qu' es llarga ma desgracia! (Pausa)
¡Adieu!

Maria = ¿Te'n vas? (Ab carinyo)

Gluis =

¡Tomare!

Maria = ¡Torna aviat!

Gluis =

A la vesprada.

Maria = ¡Ten pietat de mi Gluis!

Gluis = ¡Si ho cel no val negarla!

(Desde el fondo) (¡Pateixes ^{al} veurela aixís,

mes es precis enganyarla;

ella va caure á n' al llot,

donchs qu' ella sola s' ho pagaria!)

— Escena VI. —

Maria.

Maria = ¡Sortim d'aquí amargants plors;

ajuntem la furbonada

d'aquella nit ja passada,

presagi de nos dolors.

Com podria aturia 'ls remors

que l'ona á n' el mar cultiva,

y diu en rassel la veu viva

sentintse per tot costat,

si aquell que deballa honorat,

226
de mon costat me l' esquiua.
¿Com podré dir a n' an Ramon
y queda ma desventura,
si enllotaré ~~sa~~ honra pura,
emblema de la del mon.

Com dirho, si ells dos ne son
la mirall y lo plante.

Com dirho;----- si no podré
feliç de mon mal l' ofrena,
que serà tanta la pena,
que de seguir lo mataré.

¿Perquè me heu de despitjar!

¿Perquè aixís mi acriminen,

si no hi escupit la creu

qu' els juhens vos van ~~per~~ clabar.

Perquè mi heu de fer passar

fat que may vaig inventarme,

y sobre meu vols passar-me

lo sello de la deshonra,

quan pel teu he y la nostra honra

al peu de fa creu oraba.
En esta lluyta partida
doneume Genyo un consell;
fetu per lo pobre vell,
que va salvarme la vida.

Don' ans que se desagrada
perqui son nom ni ha donat,
si es que no teniu forjat
per ells dos etern penal,
ans que sapijan mon mal,
mateume, Dieu de bondat! / (L'14 ve)

Escena VII.

Ramon y Agueda.

Ramon = (L'entant pel fondo) Es estrany qu' ella no hi siga
(L'entant) Agueda!... la veig que hison [hi siga...]
Potser!...

Agueda = (L'entant) Demanas Ramon?

Ramon = Deixen sola la botiga.

Agueda = Han estat per curts moments (= L'entant)

Ramon = ~~Es un mullat~~
¿Dus mullats los flagrimalls?

Agneda: ~~Ho~~... Con i causa d'els brossalls!

Ramon: Agneda!... mira que ments!

Agneda: Quin interès hi tindria.

Ramon: ~~Has~~ passat algun disgust?

Agneda: No!

Ramon: No'm vingas al embust;
si no ho vejes no ho diria.

¿Donc ha passat?

Agneda: No re! Ramon!

Ramon: ¡Agneda!

Agneda: No so callada!

Ramon: ¿Donc ha passat?

Agneda: Be;... una fontada!

Ramon: Mes, quin as las causas son:

qui al veuret aixis plorar,
i a fe de Déu! que no passa,
algo ha passat a qui casa
que tu me vals fe ignorar.

Mes! per Déu! que el ser escàs,
y al no dirme, despres pessi,

per mes qu' à mi, m' interesi,
de mi te 'n recordarias.

Quig si algun mal ~~sen~~ atansa
y me 'l vals jé' ignorà així,
és la senyal que de mi
n'has perdut la confiança.

Agneda: Poch de mi tan seny ne fia.

Ramon: Acàs la raho no finch;

quan à reposar ne vinch
del treball de tot lo dia,

que dura pena m' imposa
aquet bé que 'ns regositja,
enloch de trobar la ditja
en los brassas de l' esposa,

flotjadoras en mi intern
trobo glopadas de fel;

envia busco à n' aquí un cel
quan de mon cor fas infern.

Agneda: Ah Ramon! en tant m' exalta
lo doló' de dintre el cor,

que pera augmenta' eix dolor
 tan sols lo feu rany me falta. (Plorant.)
 Ramon: Mal ton he ton mal retrata,
 quan tos ulls aixis te venen.

Agneda: No son ells los que 'm condenan,
 es la pena qu' aqui 'm mata.

Ramon: Donchs, perque 'm tanca's ton cor,
 si ab ~~tos~~ ulls mia ira sublebas?

Agneda: Perque ab las llagrimas ~~metas~~
 vull estabiar-te un dolor.

Ramon: Acaba ja per san Blas!
 mira qui el meu cor punyeixas.

Agneda: i Ramon; i si ignorant a't queixas
 quan ~~ho~~ ho sapias que farias?

Ramon: Que 'm tindrias que dir, i Deu meu!
 que tant te costa, ... mes parla;
 no 'm fa que 'm mati ta parla;
 parla pels claus de la creu.

Agneda: i Ay Ramon! aixei, aixei, (Abraçant-lo.)
 també vareig abraçarte,

quan la meua honra vaig darte,
y tu me la vas da a mi.
Mes avuy aquets dos cors
que tanta d'honra brollaban;
aquets que ^{tan} nets estaban,
son ~~perseguts~~ ^{ferits} pel deshonor.

Ramon: ¡A queda!... que... que descius?...

¡Que la nostra honra es perduda?
¡La Terra haio's trasmuda!

¡Oh, no!... no saps lo que 't dius!

Aqui casa som honorats!

Louí. donchs, a comies tal falta?

¡A fe de Déu! que m' ~~exalta~~
que diguis fals ~~disbariats~~.

Lo se que d'aquesta joya
no ~~hi hi~~ fet ni un punt bejada;
tu se de cert que 't honrada,
y se qui honrada es la noya.

Mes per Déu! parla sens por,
que si en lo vil aquesta arca

dints son cerbell no s' encaixa,
me l' encaixei à mi el Cenyor.

Digasma Agueda qui ha estat
qui à mort de tots la ventura;
mes digas la veritat pura,
no ho digas si no es veritat;

que si el que dius fos mentida,
¡Dèu me perdó! quant m' exalta!
fora Agueda una falta
que t' costaria la vida.

Mes, parla clar si es veritat.

Per dirho cap mot no trobas;?
¡per Dèu! que callant me probas
qu' ets tu qui l' honra has tacat.

Agueda:
Ramon.

¡Ramon!
¡Agueda!

Agueda:

¡No puch!
no mes mals ni mes ruina:
un altre hà enrosicat l' espina,
y clavada al cor la duch.

Ramon: És dir doncas qui és vritat
que la nostra honra és bejada;?
és dir, que n'és sepultada;?
parla ja, i per Christo nat!

Digamho... per l'amor feu,
qui ha estat aquíet ser corrupte,
que si vaig guiat pel duple
potser mati al mateix Dieu.

Digamho... i pel rey d'els cels!
que sento el cor que perilla.
¿L'uni, és estat?

Agueda: Ha estat... la filla
dels rochs de Castell de Jels... /Pause/

Ramon: ¡La Maria!... ~~no pot~~ ~~se!~~ ~~se!~~
¡La Maria?... nostre filla!
¡oh no! lo feu cap ne trilla
calumnias, ... no! ... no pot se!
No, Agueda, estas ^{pubxida} ~~parangada~~;
ella porta molt bon cor,
y ans que tacar nostre honor,

s' haguera mort consumida.

230

Puig si això fos la Maria,
per Déu! Agueda repara,
qu' al fèrse ab aixar la cara
perdó de Déu no tindria.

Agueda: Dites ~~tu~~ tu que passas poca
pena qu' en mi s' ha ganit.

Ramon: Ho juras tu.

Agueda: Ho hi sentit.

Ramon, de sa propia boca.

(Ramon queda mirant-se la fit a fit ab los ulls fora de si. Pausa.)

Ramon: Agueda!... Agueda!...! ay!

si el que dius ne fos veritat!

Digas que no, per pietat! (Agueda queda a
no portis al cor esglay. (un recó plorant?)

Però aquest plor que t' arrassia

vol dir que ~~tu~~ veritat encara.

Agueda: May s' hanguyanat una mare

quan pel fill t' em la desgracia!

Ramon: ¿Deu hi sentit!... Agueda!...

Agueta de. - Bayent abatuda. Ah!

Ramon = ¡Diu de Diu! així m faltaba;

(Al arranch) ¡El ángel que l honra aguantaba,
ara el plot l ha de aguantá!

¡Agueta! (La cull y la sosté en sos brassos.)

¡Bon cap s ensorra!

y mon cor se fa á pedassos!

se va morint en mos brassos,

y ningú la ve á socorrer.

Agueta = (Fornant en si) ~~¡Agueta!~~ ¡Ramon!

Ramon = ¡Agueta! ¡Valer!

Agueta = ~~Refallida~~ ~~Boja com mag~~ Boja com mag la des-

y en cada petó li daba ~~aba,~~

un retall de lo meu cor.

¡Va ho veus!

Ramon = ¡Impíranas Diu meu!

Agueta = ¡Ramon! abríssam! així!

Al menos si haig de mori,

purqui mori al costat teu.

Ramon = ¡Diu dius! ¿morirte tu? ¡No!

que ma pena fora impia;!
 si a la mort no te seguia,
 ¿pensa com viuria jo!

Be prou lo meu dol sera
 veient nostra honra escupida;-----

(Al arranch) ¿perquè al amparar sa vida
 no la vaig sabé escanyá? (Pausa.)

Demà si en aigües llunyanas
 veig d'un barco brillá el pal,
 creuré que un diu criminal
 de las costas catalanas.

Jo que sempre lo meu nom
 havia dut sens ultratje,
 veuré de desde la platja
 com me signará Pot hom.

A queda: Oh, Ramon! aguántam, si,
 que lo dol ma forsa escata,
 sento qu' el dolor me mata,-----
 anémsem Ramon d' aquí.
 Podria ser que vingues,

y si al ~~de~~ davant la Penia,
un altre bes li daria,
y no ni vull dar cap mes. (= Se'n van-
tots dos.)
Escena VIII.

Roch, y dos homes, de platje.

Roch = Abans de sortir d'aquí (Comensa a-
à fer el viatge de prova. - Losqueixar-
passen, qu' os daré dos remes
ja qu' anien a Vilanova;
~~los~~ deixarien a com Pau,
si no hi fos a cala Gona,
y als direu qu' el casco nou
que vam fer per la canoa,
si es que 'l val, li portarem
junt ab la balandra nova,
que d'encarrech n' estich fent
piel nou Club de Barcelona.
No os descuidieu de venir
que després massa Part fora.
¿No sentiu?

Mn = Costà molt be

Altre = i Molt santa nit!.....

Roch = Y bonhora!

(Desapareixen los dos homes. Roch se queda al fondo.)

Roch = Quin celatje ~~he~~ he mes fosch;
 Temporal hi hauria a la costa,
 puig aquest vent levantis
 du remolada forta,
 mostrant qu' esta nit tindrem
 a ~~levant~~ desgracias novas.

Ja ja dotze anys, i valgam Dieu!
 sent jo pilot del Vasconia,
 ans va atrapa' en alta mar
 després d' anar vent en popa,
 un xaloch entitanat
 de tal ening y tal forsa,
 que molt prompte el barco anà
 retroqueixant sobre l' ona,
 fins que per l' aigua cubert
 naufragarem los de proa,

proquent nos salvar per sort
i los que 'ns trobaven á popa.
i Mes per Déu! qu' aquesta nit
qu'elcom passaria á la costa!

Ramon. *(De dints)* ¡Roch! Roch!

Roch. ¡Déu passa! qui crida!

¡Per Déu! qu' estich en sa sobra!

La veu sembla de 'n Ramon;

que valdria, ¡Verge piadosa! *(E' n va)*

Escena IX.

Maria, després don Guis.

Me semblaba haver sentit
que 'm cridaban, mes no veig
ningu, ni ningú se sent;

hauria estat també el recel

que cada moment m' arrassa
l'anima, i sempre el mateix!

siempre a quiet malestia al cor,

siempre al cor a quiet partieg
que no 'm deixa nit y dia

*(Quit ab, un
quinque)*

en repis, un sol moment.
 Quan recordo las passadas
 juguineras, en lo immens
 mar de mon goig y ventura,
 de gauransa y de plaher,
 ahont q' hi veyja juguenera
 de la ditja el dol's ureig,
 ahont hi veyja d'alegria
 lo raig del sol matiner,
 ahont trobaba per consol
 de mon goig y mon content,
 en cada islot, una gloria,
 en cada mirada, un cel,
 un bressol en sas onadas,
 y en cada ureixade un bes.
 Mes ara, ara que ma trobo
 victima de mon poch seny,
 deshonrada, y rebatuda
 del palau qu' habita Deu;
 aquell clos d'hermosas ditjas,

aquell que creya etern cel,
aquell mar de ma ventura,
se'n retornat en abern;
allò que deya gauransa,
ara al trobo amargant fel,
aquell veig de ma ditja,
es de deshonra un ~~etern~~ averich,
aquell raig de ma alegria
es un llamp que cau riuent,
lo bressol, es de tortura,
las miradas, plany etern,
cada veigada un martiri,
y aquells islots un infern. (-Pause-)
qui haig de fer i Verje pura!
quan en mitj de tal torment,
tot hom enloch de dorme
per calmar mon vil panteix
una ma caritativa,
jug de mi mitj somrient,
com a prova de despreci,

com a pro^{ta} permanent
 d'un odi de força tal,
 qu'arrassella etern mon bé.
 Sen' haig de fer i Verje piadosa!
 qu'haig de fer i Verje del cel!
 perquè la pena que passo
 no siga un torment etern.

(Centra don Guis quedantse un moment a la porta. Pausa.)

Guis = ¡Dene Déu te guardi Maria! (= Ab to' orgullós =)

Maria = (= Ab to' amorós =) ¡Guis!

Guis = (= Ab to' absolut =) ¡Dene te guardi el cel! (= Pausa =)

Maria (= Ab to' serio =) Bon va t' esforsas fe' el serio,
 quan la culpa també t' ven!-----

¡Mes veig que tot es inutil!-----

¡Adéu! (= Resoluda =)

¡Maria!

Guis =

Maria =

¡Adéu! (= Anantseu =)

Guis = ¡Maria! ¡per Déu! escolt'am,

escolt'am, que breu seré.

Maria = Com ne vals que jo t' escolti,

quan te veig tan inclement.
Si al entrar veig que m'homillas,
quan ne surtis que veurí?
Per ser massa confiada
ab tu, que vas ser inclement,
ab las mentidas y hasanyas
de mi una Culpa han vas fer;
me vas fer tornar perjura
per ~~ta~~ qui ma vida ne dech,
de mas carns has fet juguina
per rebairarti sens fri,
m'has fet petons, y m'insultas,
m'has abraçat a plaher,
y ara has fet de mi ~~una~~ una dona
que no te perdio de Déu,
y encara vols injuriarme
y vols humiliarme mes!.....
Sens raho, per ser mon castich
com mon crim a ratlla dret,
has de fer com a los negres

fayas lligarlos al cep,
 assotantlos ab joncades,
 fins que 'ls si frayan la pell.
 Si al que m fas son jets de noble,
 si mereixo jo molt mes;
 si jo mataixa at dich, matam,
 que tu cap culpa no tens. (Pausa)

Luis = Maria, ~~tu~~ fas compasio
 quan per mi no'n guardas gens.

Maria = Que jo te faig compasio?
 que may te'n hi fet jo crech;
 si compasio ne tinguesses,
 si compasio t' hagués fet,
 no m' hagueras tret la vida,
 que ma n' hagueras tret cent.
 Mes en fi, es mon destino;
 aixis ho volque lo cel!
 Mare meva! mare meva!

¿perque no m varies vulguer! (Pausa)
 Luis = Maria! Maria! calla!

calla, ! per la santa Veru !
¿ Que vós que diga: --- idemana!

¿ Que vós que fassi: --- ifarè!

Maria: ¡No!... no!... no! (= Plurant)

Elis: ¡Digas, Maria!

Maria: ¡No!... no vull que fassis res!

Elis: ¿ Que dir que inclementa 't mostras,

per que fems de mi, no es cert?

Donchs... Déu te guardi Maria,

y a mi ^{+ vulgui} m' ^{EA} ~~qui~~ el ~~cel~~ cel!

(= Ge'n va fins a la porta y torna a baixar =) (Pausa)

Ha tres anys, que de l' Habana
saig sortir fent jurament.

qui ans de morir hi aniria,

per deixà un dente compler,

no de diners, que may faltan,

al qui com jo an té de mes.

Dissapte a la mitz-diada

ne surt lo vapor corren,

y puig que veig que m' hi obligas

lluny de tu ne mariparé;
 mes si algun jorn me demanes
 y lluny de tu ja me tens,
 pensa que tras de la falta
 sol veni' el remordiment,
 pensa qu' avuy ta desgracia
 fas de fatuos pensaments,
 pensa qu' an' allí sens veure't
 alguns jorns te plorare',
 y pensa per si Mariana
 puig que n' es encarrech meu:
 quan los dolors te ~~pongeixin~~ fereixin
 sobre el llit de ton torment,
 pensa qu' un home Maria
 lluny de sa patria y son bé,
 en mitj de sa agonisalla,
 amyoraria ja dos sers;
 pensa, quan tinguis en brassos
 aquell anjellet del cel,
 de ma part fesi Maria

un petoniet al fill meu (=Pausa)
i Adieu!

Maria: i Lluis!

Lluis: i Deu vales? (=Anantreu)

Maria: i Oh! (=Agafant lo)

¡Que dat! ¡que dat!

Lluis: ¡No! ¡Adieu!

Maria: No Lluis; ... no surtirás, (=Passantse al mitj de la porta.)
puig si vales surtir, primer
frepitjarás lo meu cos.

Lluis: i Deu fas Maria!

Maria: i No sé!

Lluis: i Déixam la sortida franca!

deixam surtir, y acabem!

En malhora la venjança
contra mi Maria has pres;
en malhora has pres venjança
contra de mi injustament,
jurjant per mi tal agravi,
que també pendren ne dech.

Maria: ¡No sufrirás!

Guis: ¡No ho demano!

Maria: ¡Es inutil!

Guis: ¡Dien de Dien!

Maria: ¡Primer jo!

Guis: ¡Oh, sort mabada!

Maria: ¡No sufrirás!

Guis: ¡No puch mes!

Maria: ¡Per pietat Guis!

Guis: ¡Aparta!

Maria: ¡Nixó may!

Guis: ¡No!... ¡Doncas, té! (= L'agafa y la rebot per terra.)

Maria: ¡Ah! (= Cayent.)

Guis: ¡No m' esperis Maria!

Maria: ¡Que no t' esperi! (= Absanse.)

Guis: ¡May mes! (= Desde la porta.)

Cos cen a X.

Mateixos y Ramon.

(= Aguit al una pistola a la ma.)

Ramon: ~~No~~ primer qu' un pas ne dongui

per Déu! que can aquí estés!

Maria: ¡Pare!

Glis: ¡

Ramon!

Ramon:

¡Mala filla!

no ets digne d'estarte ab mi;

y voste, don Glis, qui
dirá que ne perilla,

quina dignitat ho acrisola

ja que mon honor escala,

d'enviarli aquesta bala

que guarda aquesta pistola.

Glis: ¡Ramon! me mostreu l'abisme,

y sens motiu m'acosen.

Ramon: ¡Censa motiu? ... ¡Déu de Déu!

que no comprench tal cinisme!

Peró es veritat, no tinc cor

per tal arma dispará,

ab tot y que va robar

de ma casa el nostre honor.

¡y encara me dieu calumniari!

¡y encara la raho no m' sabra!;-----
ab tot y ser molt mes pobre,
soch molt mes humanitari! (Gensa la pistola)

(Pansa=)

No m' creya don Guis que feis
lo que mes m' avergonyia,
quan aqui se l' acollia
com persona d' honradies.
Lo que m' creya, per dissort,
qu' era l' home de mes honra,
y ~~havia~~ s' ha aportat la deshonra,
y de l' Agueda la mort.

Escena XI.

Mateixos, Agueda, y Roch.

(Roch acompanya a l' Agueda. Aquesta tota trasportada, can-
biada de color, y tapada ab un mocador grant.

Ramon: ¡Mirita! no la veu!

Guis.

(¡Oh!)

Ramon: ¡y cap llágrima al desculpa?
No veu per la seva culpa,
com la finch de veurer jo.?

Maria: i Mare! (Ficantse en los seus brassos.)

Ramon: (Frayentla.) Aparta filla ingrata!
en malhora 't va acullí,

quan dus los ulls plens de bri,
y el bri de tos ulls la mata.

Maria: Pietat pare!

Ramon: i Per Deu nat!

que no 't creya tant perjura;
si vas sembrar desventura,

i com vols que neixi pietat.

Agneda: i Ramon!

Ramon: Agneda! ... valor!

Roch: i Alenta fort en nos brassos!

Agneda: Comia lligo el cor ab llassos,
mes per ço hi entre el dolor.

Guis: i Ramon! ...

Ramon: No 't vull trasmetre,
ni al trasmetaria el jutjat;
ja que va jura un sagrat,
compleixil si al va prometre.

y pués no queda remey
per la noya com està,
ab ella s'ha da casada,

ning aixís ho marca la lley.

Gluis: Ramon! i qu' es lo que diu?

Ramon: Lo que ja ha sentit don Gluis.

Gluis: i volen maltractarme aixís?

Ramon: i Maltractarlo!... Déu de Déu!
si es que lo maltracto així,
may ningú podrà arribar
a poderlo maltractar,
com me va maltracta' a mi.

Gluis: May ligaré ma riquesa,
ab la pobresa ab deshonra.

Ramon: Si me va maltractar l'honra,
no 'm maltracti la pobresa.

Déu' encara que sens fatich
l'or a montonats li sobra,
li faré veure que pobra
finch mes sentiments qu' el rich.

(Pausa) / A quiet or que a vostre ampara,
l'aguanyat fent d'assasi!

Elvis = (Al to' altiu) / Ramon! que!.....

Ramon = ¡Ho mostra així,

valguent-me escupir la cara.
¡D'ahont a tret tot aquest or;!
¡D'ahont a tret tanta opulencia;!
expliqui sa prosedencia,
y podrem lleigi' el seu cor.

Elvis = Son guanyats sens ser ruins
a na l'altre part esferica.

Ramon = Molts qu'han fet fortuna a America,
han estat vils assassins.

¡Y d'aixó has diu tenir cor,
agafant al negre al blanc,
y en cada gota de sanch
ferhi sorti' un bossi d'or;
¡y aixó es guanyat legalment
traficant al carn crua,
penjant los dalt de la grua,

y en lo cep injustament,
 y a las paginas lligarnos,
 fueren ~~ant~~ las sense plany,
 y si no donan prou guany,
 a cops de matxet matarlo.....
 i Malaja aquell, que a l' Habana
 se ha fet rich fent de negrer,
 portant ab son vil diner
 la deshonra catalana!

Guis: ¡Que may hi ~~h~~estat trafiquer
 com diu, ab la carn crua!

Ramon: Massa la virtat s' esqua,
 habent sigut ja negrer.
 No m' astraunya encara qu' aixis
 m' hagi escupit la meua honra,
 quant basat ab la deshonra
 sempre n' haestat don Guis.

Mes ¡ay! de voste! si envia~~te~~
 per la noya bramulaba,
 que la sanch que l' esclau daba,

dels seus ossos surtiria.

Guis: A fe, qu' esteu obsecat,
cargantme vostre deshonra;
i si os van deixar pendra l' honra,
senyal qu' eran deshonrat!.

Ramon: Gladre! (Agafant una aixca de peu.)

Maria: i Pare!

Agneda: i Ramon!

Roeh: i No!

} Detenintlo.)

Ramon: Insultarme es mes bejada,
y ja que l' honra es llensada,
llensima sobre d' ell jo! (Alçant l' aixca.)
i Done l' astelli a cops deuen, (Roeh li agafa el brau.)
com si fos pirata nau!

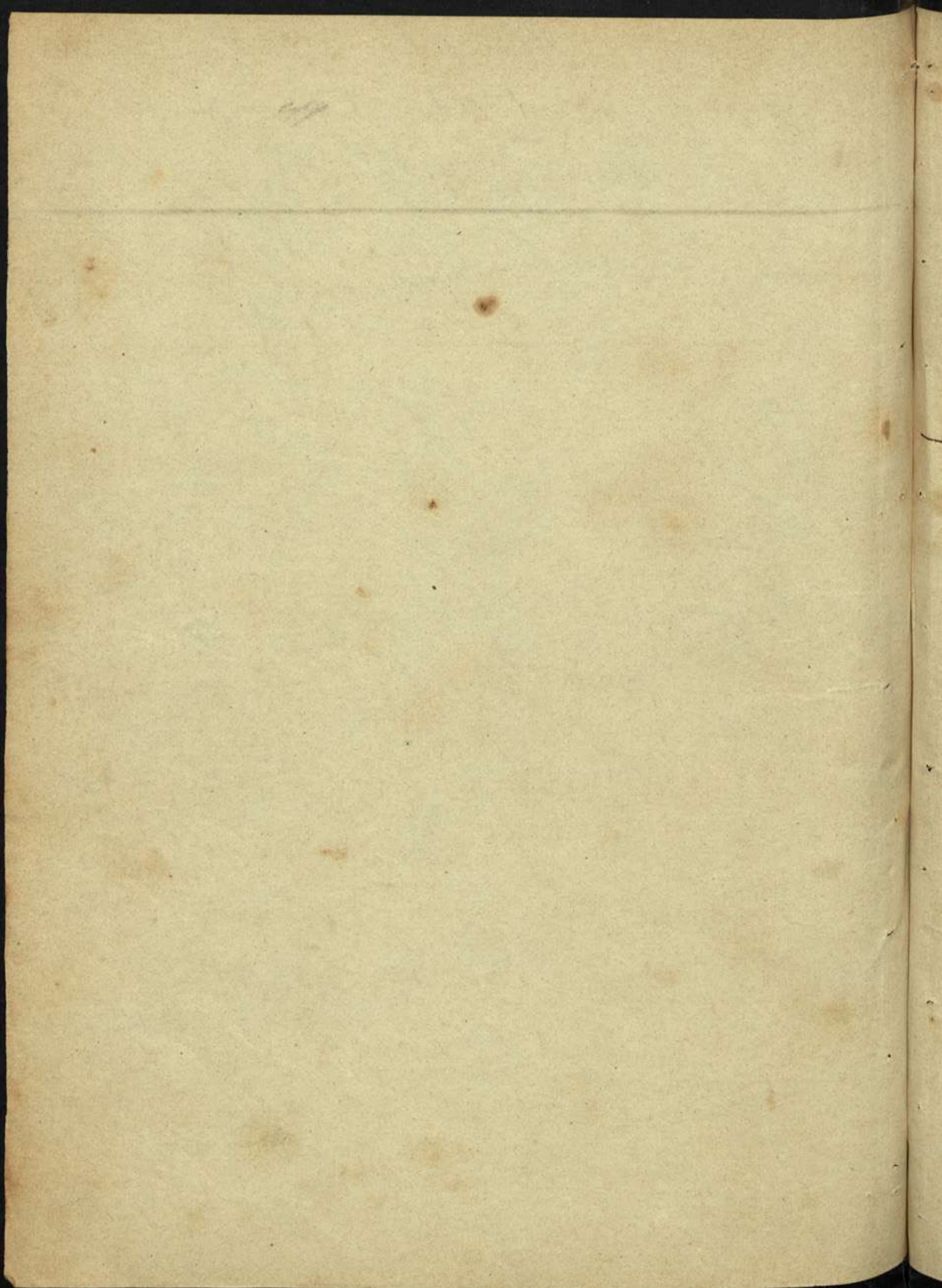
i Deixem ser de l' honra esclau!

Maria: i Pare, à mi! i Ah! (Cau en braços de Roeh.)

Ramon: (Culant l' aixca.) i Glamp de Deu!

Maria se passa frente de Ramon, ell deixa caure el bras y al veura ab ella, detura la furia de la ma dantli un cop d' aixca a l' espatlla; ella cau. Ramon

rebat l'aire per terra fent l'ultima exclamació al
to' profà, # pres pel sentiment. ~~en~~ Quadro. 241
Felo' pausat.

Acte segon.

La mateixa decoració.

— Escena primera. —
Roch.

(Esta a la porta mirant vers a la platja.)

Da 'n botat lo Mahonès;
y s' allunya d' estas platjas
rumbeixant-ne de Bonent
los seus plácits juguetaires.

Ditjoses vultres qu' al mar
vos batien a llontanansa,
y os troben sens cap terror
en lo banch d' hermosa calma.

Qui com vultres pogués ser
lluny del juny de la mirada,

del immens espay de dol
que 'ns encercla y retaguarda,
y 'ns claba dintre del cor
per torment de la nostre anima,
un glabi ple de verens,
de tortura plena daga,
y un punyal ple de matsinas
per matar la nostre calma.

i Ditjosos vosaltres; si!

Deu' Ell vos donqui bon viatge!

(Baixa y s'assenta prop de la Taula) Pausa.

i Tres dias ja que cantem
la trista y baixa romana
del marí, que 'n alta mar
lluny de son lè y de sa patria,
naufraga dintre l'immens mar
de la melemencia inhumana!

i Malament mira lo cel,
lo bé del qu'el bé agassatja!
i Malament nos há til-lat,

al darnos mortal desgracia!
 i Mare meva que 'n lo clot
 del clement, en pau descansases!
 i Mare meva, qu' el cendris
 de tas carns volateixantne,
 se torna há unir al mon cos
 y se torna há encarná à l'anima,
 aconsellam que dech fer
 per salvar à la pobre Agueda,
 victima del desespero
 viarany de la mortalla.

i Pobre Ramon!..... pobres tots!
 puig tots som dignes de llàstima!

Escena II.

Roche y Maria.

Maria. i Roche!

Roche. ¡Dilla! Trina à mos brassos!

Maria. Digueu-me com està l'Agueda.

Ja dos dias que tot hom
 del meu costat se, m'aparta,

quan voldria que fots, fots,
estiguessen adorantme.

Si una queixa Finch que dar,
tant sols la puch dar a l'aire,
y l'aire es tan inclement,
que ni vol son pas pararme
per escoltarne la queixa
que fomenta ma desgracia.

Si una llàgrima me fuig
del espill de ma mirada,
prest la terra la recull
sens poguer depositarne,
dints un cor, la mortal llàgrima
que fomenta ma desgracia.

Si una veu del cor ne surt
per dirme que fou ingrata
pera mi la Providencia,
la paret va sepultantme
aquella veu piadosa
que fomenta ma desgracia.

224

Y per xò es que busco Roch
un cor que vullga adorar-me,
un cor que vullga mas queixas
en son fons depositar-me,
pera consolarme de penas
que fomenta ma desgracia.

Roch = Després del que va passar
antes d'ahir, no s'estranyia
que 'n Ramon no s' digui res;
i té 'n lo cor tal pesaransa!

Quan ell creya descarregar
ab tota força aquella aixca
sobre el cap de don Glis,
en premi de sa malvada
conducta, puig s'atrebi
há maltractarnos á casa,
grant va serne la sorpresa
al veuret cassi aplastada,
puig ell ~~no~~ creya de moment
que s'habia enfonsat l'anima.

Maria: ¡Tan de bo que Déu valgués
aquesta sort emiarne!

Roch: ¡Per Déu! Maria, no vull
qu' estigas tan obsecada;
póssat alegre Mariona
que tu encare pots dar gracias,
puig te vas salvar, pots dir,
per la forza d' un miracle,
perquè saps que quan vaigé
qu' erats tu, va recularne
l' aixa, sens que fos posible
lo cop pugni' estalviarne,
que total gracias a Déu
sols va se' un ~~esgarriada~~ ^{fall de rescada}.

Després, está mes tranquil
desde ahir, quan vas contarne
la causa, perquè a nan Quis
tu li vares dar entrada
aquella nit, que per tots
son la font de la desgracia.

Maria = ¿D' Agueda?

245

Rooh = ¡Está abatida;!

mes mira d' obsequiarle
ab alagos y caricias
gentli del tot y bona cara,
y at prometo qu' habiat
formarém há ser com antes.

Maria = ¡Com antes! ----- per mi may mes
podri ser filla del Agueda! -----
¡Pobra dona! ¡Oh;! al pensarhi,
valdria ser soterrada!

Rooh = Vaja... deixat de plorar,
y aixugat aquestas llágrimas
que com colls de mar deballen
sobre el juny de la Teva anima.

(Pausa) ¿Has vist mes a don Cluis?

Maria = Ahir cap a la vesprada.

Rooh = ¿Li vas dir? -----

Maria = ¡Etot es inutil,
quinq tam poch val escoltarne!

Li vaig parla' ab veu del cor;
li vaig dir que m~~e~~ amenassa
la pena mes derrençada
si no val ab mi casarse.-----
¡tot inutil!-----¡tot inutil!-----
¡te de ferro las entranyas!

Roch. ¡Mes!-----

Maria. Tampoch li va fer mella,
qu' al dirli que puch creuar-me
al debant d' un Tribunal
perquè ab recte lley m' ampararia,
me va dir que may la lley
tal falta pot ampararme.

Roch. Si pot, o no pot Maria,
avuy ho sabrem sens falta,
y Déu vullgui que cert siga
lo presentiment de l' ànima.

Maria. ¿Acas habien indagat
à n' alqui que lleys embranca?

Roch. ¡No! Au Ramon, filleta meva,

246

que sent per tu amor de pare,
à fet anà a Vilanova
un propi, ab sellada carta,
à que el jutje de la sona,
ab demanda del arcabde,
vingui si pot aquí jutjes
pera estendra del fet acta,
y ha promès vaig sa paraula
que serà aquí aquesta tarde.
El sabria lo que 'm de fer,
y si acàs ven que t'amparia
la ley, y ell segueix absecat
no volguentsa ab tu casarse,
tot lo pes de la justicia
veuràs com se li abalansa.

Maria = ¡Sempre noble! — sempre noble!

Do ch = Deixat Maria de causas
y atent à lo que conbi,
puig qu' aixís te que salvarta.
Benan lo jutje tu ne veixis

indagant del fet la causa,
per saber la veritat clara,
li contestas clarament
tal com lo fet va passarne.

Maria: Que un treure de dirli Roch,
si un presentiment a l'ànima,
m' està dient que may mes
seré per la sort guarrada.

Roch: Digas Maria el que et dich,
y deixat ja d'aguransas,
que tot lo del mon es res
si lo mon no ho fomentaba.

Cescena III.

Las matexos y Ramon.

Ramon: ¡Roch!

Maria: ¡Wh!

Roch: ¿Que vols?

Ramon: Anibat
hasta casa del arcabde,
y digas a don Ramon

que prompte seré à sa casa
si á n' al tren qu'hi d'arribar
no vingues don Felix Mata

q' ho. dich, perquè jo no puch
deixar sola la pobre Agueda

Roch. Gaps que sols tens que manar.

Maria. (Dien meu que soch desgraciada!)

Ramon. (Donam forsas, Dien clement!)

Roch. (Dien de Dien, cuanta desgracia!) (-G'n va')

Escena IV.

Mateixos menys Roch. (-Pausa-)

Ramon: ¿Parque t'apartas així,
y no aixecas ta mirada;?

acás estás amfadaada
ab l' Agueda ó be ab mi?!

Digas prompte q' que t'hi fet,
y am dare humiliació doble;

puig saps qu' el meu cor es noble
per correcti' un imperfet. (-Pausa-)
es tan alta acás l' entena

dels agravis que t'hi dat,
que per dirme la veritat,
sembla que te'n donguis pena.

Maria: (fita punch!..... M' ofega el dolor!)

Ramon: ¡A costat!..... ¡Mes!.....

Maria: ¡Oh!... ¡Per mi! (= Cayent
ajenollada a' sos peus) ¡Perdoneu ma!

Ramon: (¡Perdó diu!)

(¡Gento qu' esclato en un plor!) (= Pausa.)

(Go la volia humillar,
y antes ella ja ~~era~~ humilla;

ella sent amor de filla:!
i perquè ni pogut dubtar!)

¡Oh! ¡aixecat, filla volguda! (= Aixecat!)

que o be jo no podré re,
i del llot te n' entraré

ja que hi vares se' empenyada.

Deixa qu' un bes que res lleva
te dongui..... sens cap anel,
que be prou m' ho dirà el cel

que la culpa no fou Teva.
Vina, y enllata Ton pit (-Abraçant la.)
dintre al meu d'una begada,
anant sempre d'ajuntada,
com van lo dia y la nit.

Maria: May barriegin l'ignocent
ab la virtut delinquent

Ramon: La virtut, es ignocenta,
y es vil lo meu pensament;
quinig ma honra no has robat,
ni per or te l'has venguda:
si has estat al llot caiguda

es perque ti han arrestat.
Maria = D'abont d'aquesta cadena
de sers qu'encercla lo mon,
portant jo sola l'afrent
sola passaré la pena,
mes si vos ab cor lloable
n'escudieu lo delinquent,
lo mon qu'a cap raho atent,

vos farà també culpable.
Ramon- Y que 'm fa que el mon murmuri,
que 'm fa que vomiti parla,
si tota la seva parla
es per ell un mal auguri.
¡El honor!----- es una alienada
que l'hipocresia esmalta,
y si avuy aquet ~~me~~ me falta,
el perquè ell m' l' ha robada;
puig clar per ell veig ~~mol~~ bé,
que l'honor, riquesas, vida,
tot junt es una mentida,
que tot lo del mon es rí.

Maria- ¡Oh, no Ramon, no! el patir
que d'aquet mal te que vindre,
jo sola, sola el vull tindre,
vos no l'habeu de collir.
¿Deu 'm fa que mori de pena,
si se que vos no hi moriu?
¿creyer qu' el meu cor ne viu?!

No pesar me t' han verena. / Cansa 249
i aixís volgueren los cels
dar-me el nom que mes m' humilla,
quinq' tot hom diria: es la filla
dels rochs de Castell de Jels!

Deixen una sola passar
la pena que Déu m' envia,
y pot ser vindrà algun dia
que l' honra es podré tornar.

Recorden qu' era una nit
potenta, plena d' esglay,
y el caos corrent per l' espay,
deixaba lo mon ferit.

Recorden que desde els cels,
ab foc las iras llensaban,
y els ~~lamps~~^{trons} terreremolaban
pels rochs de Castell de Jels,
y dessota de dos pins,
qu' encara uns rochs envolcalla,
van trobar -----

Samon.

Maria, ! calla!

que 'm fas el cor à l'ocins. ! (Pausa)
A que t'è à treure cap ara
la nit que t' vaig amparar,
si mon nom te vareig dar
ab tot cor, com si t' fos pare,
puig qu' això Déu massa ho sap,
qu' al recullista sens treba,
vaig dir: - seràs filla meva,
ja qu' el cel no m' n don cap;
y agafanta à n' els meus brassos
com si jo t' hagués dat vida,
te vareig lligà' oprimida
en lo junt de los meus brassos,
jurant debant lo crudel
llamp que l' espay ne feria,
qu' ans no t' abandonaria
faltaria primé' el cel.
Ho vaig jurà' y en veritat
te dech dirte per mas assanyas,

~~no~~ si 'm robesis... l'asen tranya 250
no trancaria el jurat.
¡Moras!

Maria = Els d' agrahiment,
es de goig y d' amargura,
es de fel y de ventura,
es de castich, y torment.

Ramon = ¡Oh, no! no, vullgas mullar
fos ulls de llagrima viva,
qu' al mirarla així expresiva (Plorant)
també els meus sento ~~entalar~~ entalar

Maria = ¡Oh! que veig! ¿també ploren?

Ramon = Deixa que donqui passatje
á n' al llagrimall felatje
que s' agrupa á n' al cor meu.

Deixa que t' mostri sens fresa,
ab mon plor, mon sentiment,
com lo mostra el delinquent
qu' al peu del cadals ne resa.
Deixa qu' á n' aquet abern

de llàgrimas ab tu estiga
y un moment ton pare siga
ja que no ho puch serho etern.
(Li fa un petó y ella l'abrassa)

Maria. Pare!

Ramon. ¡Ah! aquest nom tan sol
es al qu' a mi 'm regositja,
puig ell en mi porta ditja,
y calma nos desconsols.

El tal fort a n' al cor meu
sense pena y sense lassa,
com per claus y per carnassa
n' era brito dalt la creu.

Maria. No vull que de nou al cor
y donen al goig cabuda;
i vareig ser al llot caiguda!

Ramon. ~~¡Vas~~ ~~serho~~ ^{capri} folla d'amor!
¿Breus tu que la meua pena
no serà mil cops major,
qu' aquest passatjer dolor

qu' el cor y el pit s' enverena,
 Maria, si lluny d' aqui
 te'n vas, pera no tornar,
 tu sola haurias de passar
 las penas del feu patit;
 y ja d' aqui estigas lluny,
 o be estiguis mes aprop,
 no sentiras tu lo cop
 mortal que cauira en mon juny,
 no sentiras l' amarganta
 queixa d' aquell pobre cor,
 que llevant a doll lo plor
 vers a la mort se decanta;
 no sentiras l' esplocio
 d' una pena qu' el cor trilla,
 murmurant: - jilla! jilla!
 Irina a mi per compasio!
 Gals del recort, lo rassell
 guardarias a ta memoria,
 mentres un altre ilusoria

d' estorçara tot sagell.
Viuràs, no t' ho nego, may,
en un abern de congrixa,
seràs per la pena baixa,
i be presa per l' esglay;
però jo sentiré el dol
d' una mare despreciada,
per una filla banyada
per lo bri del desconsol!
ne sentiré etern un crit,
que ressonant per l' espiay,
me mastnará que jamay
seré per lo gorg gaurit,
y d' aquest conjunt malvat
qu' avuy crudel nos desprecia,
sentiré la ~~repta~~ repta necia
de: imal pare! y pare ingrát!
y per fat del porvenir,
veuré en la mar una onada,
que m' portaria derrençada

causa per etern patir;
 y com recort del present,
 ne veurè allà en llontanansa
 nubolada que s'atansa
 com ~~per~~ presagi del torment;
 y com rassell del passat,
 passant etern vilipendi,
 veurè unas runas d'incendi,
 y un cadabre ajunollat,
 qu' ab los ulls plens de dol fel,
 y ab las mans en rogativa,
 demanarà per mi altiva
 las justas iras del cel,
 y per si això encara no trilla
 lo pati' etern de ma vida,
 tindrè a n' al cor la ferida
 per la falta d' una filla.

Maria = Oh, Ramon! ja prou n' hi ha
 d' obsecansa y de deliri,
 veig qu' es etern lo martiri

que jo os faria passa';
y ning que volen de mi
qui un sacrifici arrebatí,
encas que la pena im mati
culpen sols a mon destí.

(Surten l'Agueda tota descomposta y abatuda, quedant-
se ala porta del fondo sens ser vista.)

¡Pobre mare!

Ramon-

¡Pobre dius?

¡Quin mal te inclueix a dirho?!

Maria- ¡Mal auguri que 'm mi miro!

Ramon- ¡Acas per naltres no vius?!

Maria- ¡Si visch per vosaltres? ----- ¡Oh!

¡Perque donchs estich ~~putrefacta~~ ^{ferida}?

sense vosaltres, ma vida

fora una putrefacció!

¡Que 'm queda fora de vos

y l'Agueda a n' aquet mon:?

me resta passar l'afrent
del criminal alabís.

Ramon = ¡Oh, no, Maria! ans vls brassos

arrastin a mancelia!-----

Agneda = Desde el fondo: Desde el cel te cridaria:

¡Maria vina a mos brassos!

Maria = ¡Mare! (Abressense las dos cordialment.)

Agneda = ¡Billeta del cor!

Maria = ¡Floren?

Agneda = Tan sols d'alegria,
puig al fi ha invadit Maria,
lo goig, ma pena y dolor.

Maria = ¡Altre bes!

Agneda = ¡Sense perill!
qu' un petó surtit del cor,
es el sello de l' amor
que la mare posa al fill. (Gentil.)

----- Escena V -----

Agneda, Maria, Ramon, y don Felix.

Felix = ¡Dén l' esguart!

Agneda = ¡Ah! (Ab. fo' assustadís.)

Felix = Compreneut la situació: ¡Si rebutja

ma visita?.....

Agueda=

(¿Qui será?)

Ramon= ¡Vosté ja 'ns dispensará!

¡No finch ~~lo~~ honor!

Feliz=

¡Goch lo jutje!

No sé si la direcció
que m'han dat judico bé;
mes... ¿la gracia de vusté?

Ramon=

Ramon Mir y Teixido;

y com que vusté será,
puig sa pregunta m'ho prova,

lo jutje de Vilanova,
don Feliz Mata y Gullá,

espero que sense treba
puig son franchs oferiments,

que prengui sens compliments
posició de casa seba.

Feliz=

yo qui analtit estich

per tan grant oferiment,

vull que 'n mi hi vagi veyent,

no lo jutje, si, l' amich;
y serà mon goig major,
puig que l' oferta hi compres,
reiterarme de vostres,
afectissim servidor.

Ramon= Gràcias mil per tal honor!

Felice= No, que fins afes me creuria,
si l' oferta no atmetia
com a sentiment del cor.

Agneda= [Ofertant-li una cadira=] Assentis!

Felice= ¡Oh! ¡gracias mil! [Assentant-se=]

Agneda= ¡Embrixeis!

Felice= No es vanitat,
y com qu' es comoditat,
aná així es el meu estil.

Agneda= ¡Deixi! [Prenent-li el sombrero=]

Felice= ¡No 's molesti!

Agneda= ¡Va!

¿Molestia dim;? no s' explica.

Felice= Sempre a molestar implica.

Agueda. - ¡No digui tal! ¡. val callar!

(- Qui deixa sobre la calaixera. Pausa-)

Q' estarian mes bé vostres
à solas, y - ans ratirem
fins à tant.....

Ramon.

¡Ja os cridarém!

Felix.

¡Senyora!

(- Caludant-)

Agueda.

~~Hasta~~ hasta després! (- Qui van-)

Escena VI.

Ramon y Felix. (- Ramon s' assenta á son

Ramon. - ¡Don Felix! any m' obliga - costat. Pausa-)

tenirho de molestar,

un assumpto d' importancia,

y espero del seu bon grat,

que sent justa ma demanda,

vostre ab justicia obrará.

Felix.

Si la demanda es legal,

legalment sempre hi obrat.

Espliqui doncas la causa
que l' obliga á demanar

justicia, y vaia paraula,
li asseguro un ~~fi~~ brillant.

(= Pansa =)

Ramon: Ara l'any xixanta sis
lo dia quatre de Mars,
que m' esposa y jo, al mati
varem tenir qu' an~~o~~ al Prat
per la mort d' una cunyada,
qu' a n' al cel descansi en pau.

Aratclats ja los assumptos
de la morta, vam tornar;
era entrada la vesprada,
y el mar airat bramulant,
anunciaba una tempesta
que 'n venir no va tardar.

Deya poch que caminabam
quan de la part de l'levant,
surtigu~~é~~ una nuvolada
de negre y groixent plegat,
qu' estencisse derrençada
foput lo cel va quedar.

Negre nit va presentar-se;
sols lo llamp crussant l'espai,
ans mostraba las passeras,
y ans mostraba el viarany.
Vam anant seguint la marxa,
quan al se' en un engorjat
que a Castelldefels se troba,
ne varem senti' ofegat
un xiselet, qu' a n' aquell acte
conta no me vaig donar,
si era el xishe d' una fera,
o be d' algun ser huma.
Vam pararnos una estona,
y al cap d' un rato ~~contatament~~
varem senti' un altre xishe
mes ofegat que no al d' ans,
concentrarme ja allabaras
que no era ~~xishe de drach~~ ~~del fera~~ ~~el drach~~
sino el xishe d' algun ~~ser~~ ~~brumall~~ ~~un~~
que n' estava agonitzant,

La direcció vam seguirne
 d'ahont lo xisclé era donat,
 y grant va ser má sorpresa
 quan á la claror d'un llamp,
 veigi en mitz la fondalada,
 cubert per groisut rocam,
 un ser que recent nascut
 l'havian allí l'ensat,
 al ampar de las tenebras
 del caos y la tempestat,
 enrotllat en vella manta
 pera resguardar sas carns.
 Ell al sentir las petjades
 de 'qu' algi á socorral va,
 va obrir sas tendres ullés,
 y fit á fit nan mirant
 n'ajuntá sas tendres brassos
 demanant clemencia al fat.
 No sé lo que va passarna,
 mes la fosca va tornar,

y agafantlo à n' als meus brassos
y dant amparo à sas carns,
vaig jurar per la tempesta
qu' estava fort bramulant,
recullirlo, y ampararlo
com fill propi de ma sanch
L'ei vaig dar ma honra, y nom,
convertint tot mon afany,
en poguer pujarlo digne
de qui el nom li va donar.

(=Petita pausa=) Van passar jorns y mes jorns,
y aquet ser se va fer grant,
resultant serne la noya
mes honorada de la vall,
y senyora de la costa
qu' encerclà el pla català.
Ara ella de aquet festiu pla
mas fatigas
mon plaher, y mon calmant,
am davia goig y ventura,
calma desitjada, y pau.

Mes ja tres dias don Felix
que fan de goig y alegray,
s'han tornat feruma recula
de mals ja may esclatats.

Felix = Gegons veig per lo que parla,
aquet ser que va amparar
es la noya qu' aqui estava.

Ramon = ¡Gla Maria!..... (per mon mal!)

(Pausa) / Mm any ja que ve aqui casa,
y jo l' atmetia franch,
don Luis qu' a n' a l' Habana
robant del negre la sanch,
va en poch temps fe' una fortuna
com pocas aviny n' hi ha.

Gla noya, potse enganyada
pel ~~drinch~~ ^{coquetisme} d' aquet vil metall, +
o per ^{paraulas} rastreras,
l' arribat al si estimar,
y ell mes vil de lo que n' era,
sa pasio semergollant,

amparat per la vil força
ja ~~un~~ ^{temps} mes la va deshonrar.

Don~~de~~ Felix, jo li pregunto:

¿que mereix l'home cobard
que deshonra una donzella
filla d'un amor follet?

Felix = Segons ara, vostè explica,
a la llei, val apelar.

Ramon = ¡Cí senyor!

Felix = ¿Vostè, té dades?

Ramon = Prou la noya n'ha donat.

Felix = ¿Ja molt qu' això va passar-me?

Ramon = Un mes y dias farà.

Felix = Y..... ¿vostè té prova certa
com la noya diu veritat?

Ramon = Bone mes prova que la víctima
que la van sacrificar.

Felix = Ans la llei aquesta es falsa!

Ramon ¿Falsa prova la veritat?

¡Desgraciada qui a la llei

per tal mal, fe qui apalar!
Es dir, que la ley castiga
la victima.

Felice = Anem per parts
Llaman lo fet se va esmentar,
i don Gluis era al devant?

Ramon = ¡Si senyor!

Felice = ¿Que va respondre?

Ramon = Que de res deyam veritat.

Felice = ¿Da molts dias del que parla?

Ramon = Antes d'ahi cap al fart.

Felice = ¿Testimonis.....

Ramon = Aquíets faltan!

Felice = ¿Es dir, que no 'n tenen cap?

Ramon = ¡No senyor!

Felice = ¿Donchs, com ho saben?

Ramon = Molt facilment, ja veuria.

La Maria a que s'estaba
antes d'ahi cap al fart
tota sola, quan ell entra,

y la va trobar~~nt~~ plorant;
ella al veurel, va abraçar-lo,
demantant-li per pietat
que complís sa promessa,
y ell creyentse qu' escoltar
ningu el podia, referí
lo qu' havia ab ells mediat.

El' Aqueda qu' aquí s' estaba, (= Genyafant
- la porta =)
ho senti tot tant al clar,
que de desde aquell punt y hora
púts qu' ella va plorant.

Helix = Prova certa n' es aquesta;
però per la ley no hi val.
Vostè sap que la familia.....

Ramon = ¡No serveix!

Helix = Din l' articulat.

Ramon = Però, després que ja estigui
enterat de lo que hi ha,
posarem en planta un medi,
que vostè pugui escoltar

de tots dos la veritat pura.
de com lo fet va passar.

Felix. Cospliquis.

Ramon. Ah permis meu,
la noya avuy li ha enviat
una carta que el citava
perquè a las ~~tres~~ i mes part,
fos aquí y ell ab un altre
n' ha dit que a las ~~tres~~ vindrà.
Nosaltres desd' aquell quarto
ho escoltém, sapiguent clar
la veritat de la jornada.

Felix. Tal prova fare de grat,
y si aquesta no bastaba,
altres ne tinch a la ma. (=Pausa)
¿La noya fou violada?

Ramon. ¡Si senyó!

Felix. ¿I, com va anar?

Ramon. Colla va arribá a estimarlo,
com crech que hi ho dit avans;

no se si fou per amor,
o encegada pel ~~metall~~ sense plany
Coll veyent que la tenia
encegada, li pregà
que surtis a la finestra
a las dotse, y per son fat
va surtirhi, no aquell dia,
sinó sempre.... per son mal,
puig ell aixis preparaba
per un ~~si~~ jorn lo vil ~~perament~~.
Va arribarhi al fi aquet jorn,
y assaltant l' age cercat
quan tots al pau descansaban
aqui dints va penetrar,
y agafantla sense mira,
no fent cas de sos esglays,
va robarne la nostre honra
ab la condicio impossant,
que si la noya ~~no~~ ho deya
ell se n' haguera venjat.

Hèlix = ¿Y ha pres venjança?

Ramon = No encara.

Hèlix = Ni temps de pendren tindrà,
 que vaig ma paraula juro
 don Ramon, que si á un cas
 la noya encara l'estima,
 ell ab ella ~~tes~~ casarà,
 y si aixís no fos... llabaras,
 me queda el Còdich penal.

Ramon = Sa son las tres á la vora

Hèlix = Doncas, anèm há amagans.

¿La noya?

Ramon = ¡Ja está enterada!

Hèlix = ¿La mare?

Ramon = ~~No escoltaria!~~ També ho está!

Mes... ¡Don Hèlix!

Hèlix = No s'apuri,
 y veurá si obro acertat. (Cò'u van)

Escena VII.

Maria, y després don Glis.

(- Curt caminant maquinament. Arriba a' la porta
fora, y diu, las versos següents.

Maria: Tot sembla que 's va allargant,
Tot sembla que s'ha angrandit,
y tot ho trobo petit
al tot hi venre qu' es grant.

Mon anima pateix tant,
y tant mon cor se desdora,
que si en benaurada hora
traquessen lo dol del cor,
graparían tal dolor
que per el petit tot fora.

(- Tocan las tres.) ¡Las tres! ¡l' hora de la cita!

(- Vaja.) ¡Perque 'n loch d' esta joyosa,
sento el goig que se 'm destrassa
y am fa brinossa sa jita?

¿Acás per xò 's necessita
tenir lo cor plé de fel!

¡Ay! que no sé si cruel
es del cor un pati etern,

261
puig no se si es foc d' infern,
o maledicció del cel.

¿Perquè no sento alegray
com en altres jorns gosaba
quan ell aquí deballaba
víctima de son esclay.?

¿Serà potse que jamay
gosaré de l'alegria (= Curt Huis quedantse
que dintre mi ne sentia (-al fondo-)
quan juntallat ab mi el veyá,
y ell mes defallit me deya: -----

Huis = (-Paput-) Tot es inútil Maria!

(Vaja majistralment fins a' se ab ella. Pausa.)

(Se treu una carta de la butxaca.)

Huis = " Aquesta carta hi rebut,
y ab un altre hi contestat,
per las tres tu m'has citat,
y a las tres aquí hi sigut,
y encara que venís am presa,
en vingut, perquè a n' aquí,

dius que valis véuret ab mi
perquè véurens - interessa;
mes t' atvarteixo, y no es fada,
que lo qu'has de dir anll'esteigis,
pues tal volta avuy me veigis
ja per l' última vegada.

Maria: ¡Tan de dol ton cor aferra!

Guís: Vaig à busca' un benestar;
val mes està ab dol al mar,
que no ab carinyo à la terra.

Lo mar es grant y agrahit,
la terra es desagradida,
y per fondre esta ferida
lo mar me donara olvit.

Com: que ves que m' has de dir
que l' amigrament me mata;
ja que n' has valgut se' ingrata,
com ingrata has de patir.

Maria: ¡Ingrata jo! — ¡No! ¡jamay!
puig de mon cor veus ~~la guta~~
ab qui atina,

(Al arranch) me pots dir fins... ~~prostituta~~ ^{concupiscina}!
pero el qu' es ingrata, may! (Pausa)

Gluis = Acabem prompte Maria
y deixa corra el passat;
aixis hi ho determinat,
y aixis seguiré la via.

Maria = ¡Oh Gluis! per compasió!
per compasió t'ho demana
lo cor que son dret arrana,
demananta a tuu per dió! (Cau ajenuollada)

Gluis = ¡Aixecat!
(Volguentla alzar)

Maria = ¡Oh! per favor!

Gluis = ¡Aixecat te dich ~~te dich~~ Maria! (id)
¡Aixecat ja!

Maria = ¡Mare mia!

Gluis = ¡Aixecat monstre d'horror! (Al una empren
ta l'aixeca)

Maria (Pausa) Perque jo d'eixa manera
tan sumisa t'hi estimat,
quan veig que vas se' engendrat
en ~~en~~ entranyas d'una fera!

Quis = ¡María, que m' exigieras!-----

María = Per brotar lo qu' el cor sent,
lo cap no te valiment
per dirte el nom que mereixas.

Després qu' amor me fingias,
y eran tan vilment trabadas,
qu' ara veig qu' eran brinadas
lo que creya jo alegrias.

¿No te recordas d' els jorns
que m' ~~ensenyabas~~ ^{aprenent} l' escada
~~gabota~~, qu' en la grada
era del mar rics adorns,
y em deyas, rica es sens fi,
quan se ven que sense esglay
ne crusa ayrosa l' espay
buscantne un altre conji,

y ab tot y qu' ella enca dena
lo mes bell que Déu há fet,
tu n' ets un angel perfet,
y es ella un ~~hassí~~ ^{granet} d' arena.

i Mes, fonta de mi! allavors
 ab ulls de amor te miraba,
 y ab goig qu' el cor mi omplenaba
 me creya certs tos amors;
 y com l' ovella en lo sim
 seguëix feble al rabadà,
 te seguia sens pensà
 que 'm portabas al abim.
 ¡Al abim!..... ¡A ell m' has firat!
 y sens preveure cap dany,
 m' has anratllat al parany
 que 'm tenias preparat.

(=Ab fo energich.) ¡Oh! si veyento nos xren!
 si 'm semble fins impossible
 qu' un ser aixis tan terrible,
 tingui l'estampa de Déu!

Quis. O acabas Maria ja
 d'abultar lo mal qu' abultas,
 fent escarni quan mi insultas,
 o d'aquí parteixis.

Maria=

¡Ah!

Gluis= Beig que si hi vingut aquí
no hauríat per ma voluntat,
es, perquè t'hi respectat
la cita que em vas d'ahí.
Com que ves qu'has de parlar-me
y acabem aquest moment,
~~mes~~ que m'han vaig fer present
si veig que vols insultar-me.

Maria= (Al cambi de sefa) ¡Si Gluis, la raho t'sobra!
ja comprench qu'ab massa furia
te condemno ab una injúria
que sols es digne del... pobre;
y com veig ja ben p'el clar
que ~~no~~ es fals lo teu amor,
veig qu'á las fibras del cor
may t'hi podria arribar.
Aixís donchs, cauré sumisa
al abench d'inferral fera;
digam tu lo que m'aspera.

si ser ditjosa, o infelisa,
 ja que tu ne saps també
 que en l'afanyosa existencia
 de la vida, hi ha dolencia
 que curació no ne té,
 te demano com a llei,
 que siguis franch per ta vida,
 per saber si ma ferida
 es dolencia sens remey.

Elis = ¡Acaba, que m'asperas
 y sento el cor que s'amigra!

Maria. ¡Los mes carinyos el tigre
~~es~~ tot y qu' es una fera!
 ¡Vols que parli? ¡parlaré
 per la darrera vegada,
 com será aquesta mirada
 l'ultima que t donaré! (=Pausa)
 Dins avuy qu' el goig me llansas,
 no havia encara concebit,
 que duya el cor mantingut

sols de fàtues esperansas.
Avuy hi ho vist, y es precis
dirte lo que no valia;
t'ho diu la pobre Maria,
escòltala donchs Glis. *(Petita pausa)*
Hè un any que 'n lo cel de ditjas
format d'illusio enganyosa,
n'era jo la mes xamosa
noya d'aquét pla de Gitjes.
D'aixó no te 'n vull fe' esment
que prou te vat la memoria,
puig saps qu' era la furtoria
de tots los cors del jovent
de la vall, que sens parar,
amor à buscà venia,
pero jo ne preferia
aquí al cor se 'm va ficar.
Vares ser tu, qu' escudat
per cara ---- font d'hermosura,
vares robar la ventura

de qui mon bé haguera dat!
Te voreig dur preferència,
perquè vegi en ton endint
un cor, que ni els serafins
qui estan al cel de clemència.
Però quan lluny vaig anar
d'aquell bé y d'aquella gloria,
ditja de ma fe ilusoria
que 'n tu hi voreig somiar.

~~Allavors prou vares dar-me
lo goig ----- de ton fals amor,
enmatxinant-me el meu cor~~

per poder-me deshonrar-me! (= Moviment de Glisio

Francisco: Oh, no! ----- i No 't vull recordar

lo que 'n dirho re 'n treuria,
sols vull dirte, si algun dia -----

ton fill valdràs abraçar,

i bé si vols que sense honra

li fassi ignorar ton nom,

perquè sigui de tot hom

l'escarni de ma deshonra!

Glis = Oh!

Maria = Aquesta era la missió
que tenia jo que dirte.....
ara..... si vols despedirte,
ja ho pots ferho!

Glis = (Quen dol!)
sento al senti aquesta veu
que tot mon orgull perilla,
sentme recordar la filla
que vaig abandonar! (Dient)

Maria, que vols de mi;?
parla clar i per Cristo nat!!
parla clar i per caritat!
y acabem de tant patir!

Maria = Si es que tu te vols portar
com # m'hi portat. jo; invencible!
o mirta ab mi.

Glis = iY imposible!
i aixó ni ho pots proposar!

Ja 't vaig dir, salvant 't esglay,
 y ho repetesch, estarem
 junts si vols, y sols viurem,
 però ab tu casarme, may!
 Done n' ets borda ~~te~~ enterat
 està tot hom y ni una éura
 ignora que te van treure
 de la Casa Charitat.

Maria = i Devina hey! sols pel torment
 se debia habé inventat,
 qu' al innocent fa culpats
 y l'culpats queda innocent.
 Es dir, que fa ilustració
 te dir, que si ab mi 't casabas,
 lo teu nom ne deshonrabas,
 y deshonrant me a mi, no!
 i Done poch lo mon ha inventat
 per defensá a la deshonra!
 i si 'm vares trepitjar l'honra,
 no 'm llensis la dignitat! (Pause)

Ja q' hi dit ab tot dolor,
y es quan pot dirte una para,
si algun jorn lo teu cor se obra
y senti de pare l' amor,
recorda sense perill,
y no es ab rencor l' oferta,
trobaràs la porta oberta
per venir a besà el teu fill! (=Plorant=)
Del demés..... si has de marxar
Déu te dongui un bon viatge.....
mes pensa qu' aquí a la platja
no puch fer sino plorar,
puig si altre cosa ne fés
a favor de mi mateixa,
fora inútila ma queixa,.....
Tampoch no'n feuria res.

(= Curt Ramon y don Helix, quedantse, sense ser vistos,
a' la porta del foro.)

¡La justicia sorda está
per amparm'!

Gluis =

¡Cí Maria!

267

¡imítíl creu que sería!

Hélix = (Adelantante) ¡Donchs, cregui que no ho será!

Escena VIII.

Los mateixos, Ramon, y don Hélix.

Ma. y Gluis = ¡Oh!

(Pausa)

Hélix =

De vastè don Gluis
per mes que m' ho habian dit,
no haguera may concebit
que pugúis portarse aixís;
puig, que l' home, qu' ab cobdicia
del gosar, pert lo respecte,
mereix aplicarli recte
tot lo pes de la justicia.

Gluis = (Ab to' orgullos) Dispensim per un moment;

vastè no 'm coneix de ré,

ni jo 'l coneix a vastè;

¿a que be tal tractament?

tingui donch delicadesa

de no tractarm de rúbi,

y dirme que val de mi,
puig no comprench la franquesa.
¿Deu es vostè----- y que val?!

Hèlix= ¿Deu soch? així li diré.

¿Dne ~~vull~~? ho sabrà també;

però creyentme sens dol

tenir mes urbanitat

que vostè, diré qui soch
per demostrarli lo poch

urbà que vostè n'ha estat;

puig qu' al dirma tan bruscamment

qui era, vull que asgureixi,

li diré, vull que coneixi

que soch molt mes complacent.

Hèlix= (Ab to' de befa) ¡No sigui tan acsedista!

Hèlix= ¡Deu vostè tan ordinari!

Hèlix= (.. ..) ¡Veig que te un parlamentari
fet espres per novelista!

Hèlix= (Ab to' de autoritat) ¡Tinch al que vaise la novi
ilustració, va creant, cia

y pensi que està parlant
ab la mateixa justícia!

Don Felix Mata y Grullà,
advocat de Barcelona,
jutge avuy d'aquesta zona;
¿Sap ara ab qui parla?

Elis: (Ab estranysa)
¡Ah!.....
Com que vostè n' es lo jutge
que 'ns administra justícia,
y al que contra la malicia
passa ab vetlla y la rebutja.
Molt m' alegra, y en veritat
sento un goig qu' el cor exita,
mes, m' estranya la visita
quan al jutge no hi cridat.

Felix: Vol que li parli ab franquesa?

Elis: Serà el goig que ~~de mal florir~~
~~mes m' anima~~

Felix: Donchs, ab paraula merquina,
no hi mostri tanta altivesa.

Elis: No 'l comprench.

Helix =

No es molt costós,
sent com soch home de pau,
de la llei soch un esclau,
y ab lo parlar sentecios. (- Pausa.)
Ramon; femme la mercè
de di' à l' Agueda que vinga

(- Ramon se'n va. Pausa.)

Guis = Aixís no cal que li detinga:
vostes tindran molt que fè;
y à lo que toca per mi,
molt me queda que fè' encara.

Helix = Dispensim; mes lo qu' es ara,
li es impossible surti'.

Guis = Se pot saber lo per què?

Helix = Con hom de l' aturitat,
hi vingut autorisat
per ferlo agafar.

Guis =

¡Vostè!

Helix = Si senyor! ¿Que l' ja admirar?

Guis = Que com que no tinch cap pacte

al la justicia, ni tracte,
 que hi fa de molt mal tractar.
 Felix = Mal, ò no, tingui per certa
 la noticia. (Pausa)

Luis = ¿y si fugis?

Felix = Bot mol bé: el terrenes es llis,
 y la porta vat oberta;
 pero hauria de pensar,
 que molt prompte y tornaria.

Luis = ¿Val dir que

Felix = Val, # agafaria!
 si senyor.

Luis = (Molt mal s' està!)

Escena IX.

Mateixos, un aguacil y dos cibilis.

Aguac = Don Felix: Aquí te el plech
 del senyor alcalde. (= Dantli)

Felix = ¡Molt bé!

Oscolti; ¿sap si en Gabé,
 es allí encara.

Agua c. = No ho crech!

Felix = Doncas, anant cap allí veigi si t' ven pels carrers.

Agua c. = Molt bé! Desitja res mes?

Felix = Sea guardia que s' quedi aquí; y fent la misió compacta, digui al senyor secretari que prepari ~~lo~~ ~~missi~~ missesari per passar lo fet en acta.

Agua c. = ¿Al res mes?

Felix = No m falta ri si compleix lo encarregat.

Agua c. = Seria complert lo manat. Ostiga ho!

Felix = i Passiu^t bé!
Closena X.

Mateixos, menys l' aguacil, despres Ramon y Ague

Guiss = (- Al arranch) i Maria, ja hi vist bastant, ^{da} per saber que m' has venut!.....
i Malahida!..... m' has venut!
(- Anant la i Agafar. Don Felix lo deté!)

Helix = ¡Gluis;! qu' estich al devant! 270

Si se hat rebèix a tocarli
tant sols un fil de sa roba,
li passari prest a proba
tot lo mal que puch causarli. (Pet. Paus.)
Es dir lladre conseqüent,
qu' aquell qu' el crim no tolera,
per vostè es sols una fera,
y el que tolera, innocent.

Envia aquest angel del cel
busca mel en los seus llabis,
quan vostè de los agravis
sucra l' amarganta zel.

Mes, refran que sera
de vostè ab lo mal qu' esclata,
sera: = Dene qui a ferro mata,
a ferro te que mori' =

Gluis = ¡Oh!.....

Helix = No 'm mostri fredat,
perquè la fredat no 'm cuadra;

mes si seguirà i com un lladre,
surtirà d'aquí lligat!

Guio: Me fa seguir com esclau,
perquè, igual a igual no estem.

Felice: Viva D'eta! Guio, que callem,
y tinguem la festa al pau
No vulgui darme fatich, (= Guio Ramon y
al cor qui el fatich rebutja; Agueda)
y ans no senti un = vull = del jutje,
escolti el consell d'amich.

Vamos Agueda, valar, (= Agafant-la per la mà)
y donguin tot al obit;
que don Felice esta mit
vetllarà per son honor.

Vostè, y vostè, pel passet (= A Ramon y Maria)
vindran a casa l'arcalde,
puig, vostres dos son la valde
qu'ha d'obrir l'acte del fet.

(= A Guio) y vostè que val nega
la culpa que l'asespera,

271
ab la guardia que l'espera,
instantàniament se'n va.

[Als cívils] Podran sortir ja al moment
ab lo senyor.

Glucis=

(¡Oh, sort airada!

me feu avuy tal bejada;
mes veurem qui es mes valent,
y qui mes pot fer traició,
si el lleó que 's ven la sanch,
ó la serpant que del fanch
excha la sanch del lleó!)

(Se'n va ab los dos cívils. Pansa=)

Helix=

A queda; animis, ya,
que recobrarém la joya,
y l'honra d'aquesta noya,
pura la veurem brillà
No estigui donch inquieta,
y llessi el mal que l'arutja,
que si humanitari el jutje
vol seguir la ratlla dacta,

se veu al tota espació
qu' es la ley lo mes perfecta,
y que la justicia es recte
si va recte el jutjador!

Anem donch y cor ben fort,
que la lluyta es insensata.

Maria: ¡Mare!

Agueda: ¡Filla! ¡Yo dolí 'm mata!
¡Diu los donqui bona sort!

Juan don Felix acaba els ultims versos. L' Agueda se troba a primer terme esquerra plorant y aquell Ramon y Maria al fondo. Aquesta se gira y al veure l' Agueda plorar fa lo crit de-Mare- correspost ab lo de-Filla- per aquella corrent las dos fins a trobarse; se fan pretens. L' Agueda l' acompanya a fins a la porta y despres de lluytar se'n van mentres l' Agueda diu los ultims versos cayent abatuda a una cadira. Feló pausat.

Fi del acte segon.

Acte Tercer.

Sala ricament arreglada al gust del dia.
 Porta al fondo y laterals, mencionantse com a mo-
 bles de ~~primera~~ pura necessitat, una Paula rodo-
 na, passada al centre, un llit de ferro ab. papa-
 llí, colocat al fondo esquerra; cortinatges, sofa, cadi-
 ras, quadros, portiers etc. etc. colocat al gust de di-
 rector, fent ~~se~~ dar un efecte sorprendent.

Escena primera.

Agueda y Maria.

Agueda bressant lo llit. Agueda mirant un album. Pausa.

Agueda = ¡Ancara no s' ha dormit.?

Bet li costa prou.

Maria.

¡Pobreta!

Semble que ~~te~~ n' te per estona.....
 ¡Li donaré una munyeca!

Agueda: No l'acostumis aixís,
que després te darà pena,
tu no saps que son criatures.

Maria: Per que vos dieu, llamenças.

Agueda: Y si s'acostuman mal,
donan molta mes quimera.

Ara, perquè s'ha dormis,
li darías la munyeca,
y un altre dia veurías
que quan estaria en vetlla,
no se li valdria adormir
si no li dabas aquesta,
y desgraciat del ser,
siga nen, ó siga nena,
que el fassin creixe y callar
al ampar de las munyecas.

Per se te dich qui á n' al mon
hi há mares de moltes menas:
unas, que son fora als mares,
perquè el cel las hi condemna;

altres, ho son de tot cor,
 tal com la ley los ordena;
 y altres, que per son poch seny
 se 'ls dona el nom de, maretas;
 no 't creguis qu' ab l'estimar
 hi haigi per xi diferencia;
 totas podan ayria' igual,
 sols ^{que} per la passio 's venen;
 y unas, pensant criar be,
 las crian ab molta ardencia;
 altres, valquent fe' el mataix,
 las crian una miseria,
 produint los molt dels cops
 per l'abus de las munyecas;
~~##~~ altres qu' estimant igual,
 y null que siguis d'aquestas,
 qu' ab coneixement abrante,
 y seguint de tot las reglas,
 ne crian ~~##~~ fills no requitichs,
 mes tampoch ab molta ardencia,

y aixis vull que siga el teu,
ja qui tens qui t' aconsella.
Maria: De ves m' haig de refiar,

que sino.....
Agueda: No t' dongui pena,
qui aquestas cosas Maria,
sens ensellarlas s' aprenan

Maria: Però sempre hi ha algun dubte.

Agueda: Ni mil que t' corregessen,
saps que t' queda la pobre Agueda
pera posarti una esmena.

Maria: Sembla que ~~has~~ val adormirse

Agueda: Doncas, deixela soleta (Pausa)

Maria: Luan la miro ja vensuda

per la son, tan quieteta,
destacanse los seus llavis
sobre son rostre de cera,
y son rostre, sobre el blanch
llansal que sens claus l' encercla,
y el papelló ja no vat,

y el lletet ja no la bressa,
 y la filla del meu cor
~~estó~~ dintre d'ell, inerta,
 sempre tinch lo pensament
 que sento que el cor m' esberla,
 ah presentiment fatal
 que tot el goig m' enverena,
 com nich mortal d'escorsó,
 deixant tot mon cos de gabra.
 Sempre temo qu' algun jorn
 també així inerta veientla,
 en lloch de tocar sas carns,
 tocaré en sa forma pedra
 com roch del Danubi forta,
 com neu del Cinai freda,
 sos ulls closos ~~com~~ com las conchas,
 y mes blanca qu' una perla.

A queda Sempre tems unas passadas,
 que no son mes qu' estranyesas.
 Maria. ¡Ay mare! l' estimo tant

que ma passió ne supera
l'amor que, no dugas mares,
vinticuatre a sos fills tenen.
Mes si algun jorn per dissort
ne fos m' auguransa certa,
lo corch de la meva vida
que sens planys mas corch rosega,
aniria dret al cor
per fermi mori ab ma filleta.

Agneda. Deixat Maria de ditas

y pensamientos e incertezas,
qui a la fi sobre la ditja
que passem, res de que veura (Paua)
i costat! ... seu a n' aqui! (Maria ho fa)

y digam filleta meva,
que preguntartoo es precis

ja que tu fat q' ho reservas.

o La ditja somadora
que tenias en la tendre
sencilles de dolsa vida

sobre el camp de ta ignosencia;
l'has trobada ab en Glius;?.....
digam sols la veritat certa.

275

Maria: i No os comprench!

Agueda: i Parlo prou clar!

Si en Glius, filleta meua,
te dona ditja y ventura,
y l'amistat verdadera,
que somiabas en dias
felices de sencillesa

Maria: Ah carinyo! Ja ho s'hi dit mare mil cops,
que el qu' es avuy, es ben certa
la ditja que 'n lo meu rostre
s'hi retrata somrienta.

¿Stranyo que ho preguntem!.....

¿sabem vos alguna cosa?
fresa?

Agueda: i No, filleta meua, no!

no cregas que sapia ofensas,.....

mes, com lo goig d'una mare
es tan grant, que, sempre anhela

veure los seus fills ditjosos
quan vaixa a la Tomba freda;
y'ies fan grant lo goig meu,
y ma ditja tan complerta
de veure't felisa al fi,
que penso que si la pena
algun jorn fera 'm mataba,
y tu quedabas soleta
en lo mar de l' amargura,
mururias com congreua.

Maria. Va, no pensen en rondallas,
ni en cosas que no delectan
la sanch del cor, feu com jo;
no veyen qu' estich contenta,
donchs contenta vos vull veure,
sens passar mica de pena.
Si al principi de casats,
en Ghis, per sort funesta,
lo veyam tan serio y trist,
no perquè aixis fos li veyam,

sino, perquè la vergonya
 d'aquella terrible ofensa
 que 'ns ~~ha~~ ferne, lo tenia
 prostrat en congòixa fèra,
 y no 'ns gosaba dir res
 per son dol de consciencia;
 pero avuy, avuy qui els dos
 ens em captat la grandesa
 de nostres cors, ne vivim,
 com viu à la flor l'abella,
 com à la mar viu lo peix,
 y com al desert la fèra;
 ni ell diu res del passat,
 ni tampoch li vull ~~retreure~~
 per por de que l'alienade
 cordial d'aquella ofensa,
 no desfet^{tr} lo fiesat cor
 que las ditxas lo mantenan,
 com lo vent desfa las alas
 del papallio que rodeja

la flor cristallada y pura,
per fluyrar sa rica essencia.

Agneda. Vols dir qu' a la fi a compres
que ton cor era de verge,
y verge era quan amor
li vas teni en ta tendresa

Maria. ¡Gi, mare, si!

Agneda. ¡Diu ho vullga!

Maria. ¡Alcas femer!.....

Agneda. Desespera
lo meu bon cor, i si, Maria!
quan contrari al teu ne pensa;
mes deixemne del passat
recorts qu' encara enlluernan,
que com mes los retroiriam
fora molt mes grant la pena;
no 'm parlem mes, y acabat,
¿no es veritat ~~illustre~~ meua!

Maria. ¡Princesa, si en cor ne soch,
vos per cor mare, sou regna.

(-Pausa. Anant cap al llit-)

277

ida dorm! ara m' darà tems
de cosirli la gorreta,
puig demà te qu' estrenarle,
qu' entrem a la primavera. (Ve'n va!)

— Escena II. —

Aguada

(-Pausa-)

¡Pobre hina de mon cor!
prou miras a ton amor
donarli grat homenatge,
y ell que no ven ta esclabatje
tornará a darte dolor!
Con los brassos d' en Ramon,
que brassos d' amparo son,
vas venut l' engany primer
crauent ja qu' era el darrer,.....
¡que saps tu lo qu' es lo mon!
¡que saps tu lo qu' es la vida,
si has estat tan sols gaurida
luny d' els brassos de la queixa,

ny no has vist que desde el neix
al morir, tot es mantida.

Tu fias ab la veritat,
creyen que per unitat
tot lo mon se reconcilia,
y els membres d'una familia
la concilia no han trobat.

Tu creus en tas ilusions,
qu' es tu, cor y pensament,
y en lluytas y aberracions
lo nostre cor te rahons
que la ratio no comprent.

Si han d'anar junts, y ~~no~~ fan mal,
sent un ~~cor~~ ~~y~~ pensament y cor,
mira si en ton fat fatal
aquesta massa social
podra unir-se en ton dolor.

Tristas ~~tes~~ ilusions neson
las qu' al cap del nin fan via,
puig te mortal agonia

quan de grant ven qui es lo mon
mirall de la hipocresia.

Escena III.

Agneda y Luis.

Luis = ¡Agneda!

Agneda =

¡Fets tu Luis!

Luis = ¿La nena?

Agneda =

¡Dorm!

Luis =

No ho pensaba,
y de cert que ho desitjaba
ho poguer trobarla aixis. (=Pet. Pause.)
¿Com estan?

Agneda =

Vaig seguint bona

Luis = ¿Y en Roch?

Agneda =

A la seva feyna;
ell si que diu ^{bons} cops d'eyna -----

Luis = ¿Y en Ramon?

Agneda =

A Barcelona.

Y, valtres?

Luis =

Seguim bons fets.

Agueda = La felicitat completa.

Huis = En lo riu de l' aureneta,
no hi van may los aligats. (= Pause)

Donchs, an Ramon ha marxat?

Agueda En lo tren del demata.

Huis = No 'u sabiau pas re ahi.

Agueda = Destat cosa d' un plegat.

Ja hi tania de marxar,

a lo menos, ja vuit dias,

y ab las sevas tonterias

de marxa avuy o dema,

cosas d' ell que sempre te,

y a cert punt no tenen solta;

pero avuy de cop y volta

ha marxat ab lo prime'

Huis = Y ha marxat per ferhi estatjes?!

Agueda = Poch li agrada estar a fora;

no crech que tardi ni una hora.

Huis = Comprend sempre llarchs viatjes.

Agueda = Ab un dia, van y tenen

tot lo qu' han de menester;
 marçan d' aquí ab lo primer,
 y ab lo de las cinch ja venen.

Luis=

Si que per cert es viatge
 que no'm cuadraria à mi;
 quan jo surto, vull sortir
 per ferhi un llargos estatje.

Agneda. Ell si surt no es per passeig
 sino per presicio pura;
 ¿Tu surtiras?

Luis=

Per holgura,
 y per donarme plasseig.
 A mi me delecta igual,
 traspassa el mar, o la terra,
 o be un bosch, o be una serra,
 o be un riu, o be un canal;
 mentres siga viatjar
 ma desicio no perilla,
 y si no fos per ma filla
 ja molt lluny deuria estar,

quia mon gènit no es aixís
d'estarme així esclatissat;
à l'Havana haguera anat
qu' es pera mi un bell país.

Aguada. Tant d'agrada sa bellesa

Ellis. És un país admirable

y encara que no es saludable
està omplenat de puresa:

aquells boscos y alamedas,
los jardins, tantas d'herencias,

aquells montanyals y tendas,

y regarots y veredas, -----

tot juntat, dona tan rica
majestat, y en tal manera,

que per mi ja ho si dit qu' era
la part del món mes bonica.

Aguada. A si als llims habem quedat

Ellis. Si anirem un altre dia;

vull que gosis la Maria,

de tot lo que jo hi gosat.

280

Agueda: Patiré li fassi pò el mar

Lluis: Amant à mon costat ella,
ni pot tenir por, ni mella,
puig per mi es tot benestar.

[Pausa. Agueda se'n va cap al llit, y fa un petó al nen.]

Agueda: Miretal, dorm com un sant.

Lluis: No 'l desperteu per favor.

Agueda: Aixís li mostro l'amor
qu'el meu cor ne va esclatant.

¿Et molesta esta penyora?

Lluis: Molestar? ... no, per san Blay!
solsament que 'm dona esglay
quan se vol desperta y plora.

Agueda: Las criaturas ja se sap,
sas rarasas son musica.

Lluis: Ya cridoria 'm mortifica,
y à voltas m'estella el cap:
si vull llegir, sol cridar;
vull escriure, no ho puch ferho,
y sempre m'hi desespero.

quan la sento aixís plorar.
Et tinguis conaixament
no se lo que pensaria;
crech que fins m'atrabiria
à dir qu'ho fa espresament.

Aguada= Però son fills, y es precis
perdonalsi las ofensas;
encara que si bé pensas,
aquestas no ho son Gluis.
Que sap l'anjelot del cel, —
ahont t'és, ni lo que fa;
que sap ell quan vol plorar,
si t'dona alegria, o fel.
No, Gluis, may lo fill cansa
per facanyas tonterias;
tots n'habem dat d'agonias,
y mals de cap, y recansa;
y no obstant, sense ~~perdona~~ perill
ans han perdonat també;
perqui donchs, milló ho pots fer;

sinó per ton pobre fill.

Si á n' el rea dem perdó noble,
habentnos dat vil torment,

í á aquets ~~seus~~^{seus} pensament,

bé 'ls podem perdonar doble.

Si perdonas al juhieu

qu' á Crist ~~ne~~ va agarratar,

í com mes no pots perdonar
las culpas d' un jill qu' es teu.

Quis. Si ja ho sé, si lo meu cor
per ell sol tributa càntich;
si l' ayms, com lo romàntich
estimaba al seu amor.

Peró vos no 'm negarieu

que si un pesar vos enllora,
y esta lo cor trist, y ell plora,
també os hi amoinerieu.

Vos no 'm negarieu tampoch,

si un pesar vos embolcalla,
y has destimba la muralla

qu' encerde i n' el cor lo joch,
y revatuda veniu
a busca' ab vostra amor, gloria,
y os trobiu ab la eridoria#
d' aquet ser infensiu,
y demostrar no vulguen
qu' un pesar vos se sumisa.....
a copia de cridadissa
també os hi amoinarien.

No es qu' os vulgui di' ab aixó
que jo no l' ayne ab fe pura
y qu' aquesta criatura

perquè plora am jassi horro! (= Moviment de l' Agueda)

També os s'ata seria franch,
si tingues tan mala casta;
peró crech que dirvas basta,
qu' es fill de la meva sanch.

Agueda. Si no es que t' vulgui dir jo
que de las sevas raresas,
y sas maldats, y crudesas,

ni hagio de se' un esclau, no;
 pero saps que pura brilla
 la font de nos sentiments,
 y creume, fins hi ha moments
 que ploro per vostre filla;
 no perquè la crieu mal,
 ni perquè la maltracteu,
 y d'ella no vos cuidieu,
 ni li deu esclat fatal;
 res d'això, Gluis, ja ho se
 que la crieu com Déu ~~se~~ mana,
 y que d'ella ne demana
 vostre ditja y vostre bé;
 pero ja qu'els ulls m'arrassia
 per mon dol y desventura,
 tement per 'questa criatura
 una inhumana desgracia.

Gluis: No os comprench aquet condol.

Agueda: Tampoch Gluis ho sabia,
 pero va arribar un dia

que ~~hi~~ vaig sobre per mon dol,
qui á n' aquest mon depravat,
qui es lo nom que mes li escan,
y hagi d'habé un ser esclau
d'els monstro de liviandát.

Ullis: ¿Conraheieu, ó somieu?

ó a que bé á trehore ara cap,
dany que cada hi se 'ls sap;-----
no es comprench á i fé de Déu!

quelcom ~~y algo~~ que sabé aquí hi há,
gran llevant mots d'alegria,
dant pas á vostre agonia
un misteri hi feu brollá.

Si hi és, espliquem el bréu;
no deu passatze al fatalitze
que dints del cor pren estatze
per martiri del dol meu.

Agneda: Brech que ton amor patern
no seria Ullis tan crudel,
qui á n' aquest angel del cel

li vulguis da un pati etern.
 Mes escolta lo qui allà
 en altres dias debia
 dirte, y per mi agonia
 vaig tenirho que callà.
 Ja se qui avaros diràs
 que hem sigut, per nostre estrella;
 mes per evita' un dol d' ella
 la culpa 'ns perdonaràs.

Guis: Acabien ja, per favor!
 acabien per mort de Déu!
 que sento qui el cor viuiden
 ab llàgrimas de dolor.
 Però, se tracta?.....

Agueda: ¡D' un secret!

Guis: ¡D' un secret?

Agueda: Lo mes corrupte!

Guis: De?.....

Agueda: La Maria!

Guis: ¡Oh! ¡quin duple!

¿Acás indigne s'ha fet!
Agueda: ¡No, Glis! no es invilida;
es papallona ignocenta;
no cregas, no, cap tormenta,
ning li trehurias la vida. (=Pausa=)
El' any seixanta sis seria,
de l'anyada comensana,
quan va murir ma germana
tras de llarga malaltia;
y per complirli un segrat,
passant per camins borrosos,
~~varem~~ anarhi planyosos
dirijintnos vers al Prat.
La voluntat vam complir,
y al está de retornansa,
vayem que la nit s'atansa
mes negre, qu' abench sens fi.
Que has presentá tan potentá,
que de mil veiras qu' esian
com un dossier s'esterian

pel tronco de la Tormenta.
 Lo mar mes feixuch u bram,
 per son fons se congestaba,
 y a la platja bramulaba
 perquè encara se veya esclau;
 y ~~el~~ el cel estenellant gesta,
 estengué per sos descamps
 una carrera de llamps
 per coronar la tempesta;
 y terra y mar d'ajuntade
 tal bramulada van dar,
 que semblaba qui ha finar
 s'anés tot d'una begada;
 que fou la lluita tan potent;
 que per descriure ~~tal~~ guerra,
 mots no té tota la terra,
 ni força té el mar brunhent;
 y naltres dos a escomies
 del fat y el terrabastall,
 seguïam viarany aball.

que 'ns mostraba el llamp encès;
quan, sent a Castelldefels,
vam senti a una enderrocada
d'un infant una xisclada
demanant clemencia als cels.

Lluis = (Pis per un recort) ¡Oh!

Agueda = ¿Dene?

Lluis = (Pissimulant) ¡No!... ¡Continuen!

Agueda = I agafantlo ab tot despit,
lo valg estrenya en mon pit
com si hagués sigut fill meu.

Lluis = I, vos lo van amparar?

Agueda = Amparar es lo tema nostre!

Lluis = I com si fos un fill vostre.....

Agueda = Nostre nom li vam donar.

Lluis = I, diu que va se' el dia?.....

Agueda = Bonatre de Mars!

Lluis = (Defallint) ¡Oh!

Agueda = ¡Lluis!

Lluis = I era l'any?.....

Agneda = Dixanta sis!

Gluis = ¿Y era potse?

Agneda = ¡La Maria!

Gluis = ¡Oh! (Brit de terror. Can defallit en un silló)

Agneda = ¡Oh! ... ¡Gluis! ... ¡Veig que s'estella!

¡Gluis! ... ¡Dene te, Verge pura!

¡Son pols bat; ... ¡un mal augura!

Gluis = (Formant en si) Es dir... que la... noya aquella que vaig ^{deshonra} ~~purge~~ ... (tots escrit!)

Agneda = ¿que d'estrany aixis trobas?

Gluis = Es, que ... ¡Meas tenis probas?

Agneda = Una carta sobre el pit li varem trobar.

Gluis = ¿, deya? ...

Agneda = Dene son pare derrenyat l'havia a n'alli l'ensat, perquè digue d'ell nos ~~veya~~ creya.

Gluis = ¡Reguitrells de dol's sens ji!

Agneda = Mes, que trenca ta ventura?

Gluis = Es dir, qu'ab la criatura ...

Agueda = Lo paper vam reculli?

Lluis = ¿La tenim?

Agueda = ¡Gü!

Lluis = (= Ab arranch-) ¡Porteula!

Agueda = Mes!

Lluis = ¡Miren lo qu es dich!

Agueda = Però!

Lluis = Sa no mes fatich

Agueda = ¡Lluis!

Lluis = ¡Duyenda! ... duyenda!

Agueda = ¡Oh?

Lluis = ¡Christeu!

Agueda = ¡Mes, ton eschat?

Lluis = ¡Agueda!

Agueda = ¡No comprench ré!

Lluis = Porteula, y as ho dire!

¡Porteula, i per caritat! (= Ge'ra va l'agui-

(= Durant aquets bocadillos Lluis ja fora de ^{l'da} 11, la va empenyent cap a la porta fora, fins que la fa sortir a fora. — Lluis se queda apoyat al din-

tell de dita porta. (Pausa)

Escena IV

Elvis.

¡Diademas de tormentos,
coronas de malhauransa,
degotalls de sentiments,
y lluytas en marenada,
si son certas las trobadas
qu' aquesta dona esclataba,
cada paraula en mon cor,
será una degotallada,
de amor, y de sentiment,
de torment, y malhauransa.

¡Perque m' ha de ^{feri} ~~permi~~ el drach
cascador de la meua anima,
tan sols al pensar que puch!...

¡Oh!... ¡Me fa horror tan sols pensarla! (Pausa)
Com reu que dalt del patibul
de sa com fa presentalla,
y residat per tan de crims,

li ha caigut la lepra caspa
de l'orgull de se' assesi
per plaher de sa obsecansa,
igual ja qu un jorn pugui
ma propia sanch revolcarne,
per gauriment de mon cor
y el plaher de la disonxa.

Oh! veig adalt venjadoras
cent llengas caixalajadas,

que degotan en ma testa
la sanch de sa despullada,

per esclafarne el meu cor
com del butxi cargolada

esclafa del ~~ca~~ ^{re} damnat

las ossades de garganta. (= Pausa=)

Mes, si fos certa la prova?

allaboras, ja per Dieu

fora falta imperdonable.

Oh! aburriment! la deshonra!

Oh! egoisma! y la bejada;! ... 01

* quatre claus que dints mon pit
 lo meu cor van magullantse,
 com lo llamp magulla el mar,
 * lo palau, y la montanya. (=Pausa=)

quella nit de tempesta
 ma sanch propia vaig llesarne;!
 aquella nit, fins lo cel
 per tal crim no presenciarme,
 va taparse, condolintse
 de la meua despitansa;

* al ampar de la tormenta,
 febris d'ira vaig llesarla,
 y era son pit, ni com la roca,
 peromes proba miserable,
 una carta hi vaig deixar
 per castigar ma disvausa.

¡Si fos... ma filla!... ¡Oh, no!
 ¡Den del cel! mon cap s'esbara!
 Si fos cert, si es positiu,
 llengas no van inventarse

per dictarne d' aquest crim
la sentència i la venjança.
Per cap lloch me puch salvar fugir;
per cap lloch me puch salvarma,
que fins de l' alern las portas
~~mech~~ per mi trobar clavadas. (Pausa)
Oscilacions que 's desprenen!
guspiras que 's desbaratan!
Torrents de foc que 's desbordan!
iras que del cel deballen!
per las ley de mon destí
que las del torment comandan,
desbordemas sobre meu
fentme trosseg de carnassa,
perquè no quedi una sombra
de mi carn ni mi' aienada.....
Mes no! deixam viure, si,
no fassis de mi, estellada;
don valor, don mes valor,
donam força conjuntade,

dónam vida, donam llum,
 donam sanch, y donam ayre,
 per pugne' antes de murir
 má maldat sacrificarne;

* en pago de lo meu crim,
 y de má pasió bagassa;
 mes treume de mon debant
 aquestas llumas creuadas
 que crussan en direccions,
 com de mil punyals al aire
 que crussant per entorn meu
 de mas carns fan esgrunalla.

* Treume de mort las tenebras
 que mon afran embolcallan;
 treume aquets ulls qu' ensangrats
 fit a fit gosan mirarme;
 aquestas visions mortals,
 aquestas boiras plegadas,
 aquets esperits damnats,
 aquestas sombras ja vanas,

aquets requirrells de llums,
espectacles en forma rara,
aquet joch, tanta tenebra,
de poders tanta ajuntada,
de cadabres la renglera,
de catafalchs l' esplanada,
* tant de deliri ----- ¡Oh, no!
Tal dolor no puch passarne,
que n' es martiri d' ~~atenc~~ infern
lo dolor que sento á l' anima!

(= Cau defallit en un silló.) (= Pansa
Escena V.

Gluis y Maria. (= Vense veure a' Gluis.)

Maria = ¡Bobra filleta del cor!

may de mi podria apartarse,
que n' sa pensa tot es cel,

y es l' avit, fera infernada. (= Vayent a' Gluis.)

(= Anant.) ¡Gluis! ¡Gluis!

Gluis = (= Ab arrobat de gloria) ¡Oh! fugiu!

Maria = ¡Dene!

Gliris= ¡Aparta!... ¡aparta!

mala visió de la mort;!

aplega tas duras arpias!

Maria= ¡Gliris! soch jo!

Gliris= (-Fornan en si. Mirantse.) ¡Oh! Tu!... ¡si!
es veritat!

Maria= ¿Que tens? ¿que t passa?

¿que no estás bo? digas prompte,
que tens tot mon cor ab ansia. (-Focantse.)

Gliris= (-Pres per son duxte.) ¡Oh! no 'm toquis! no, Maria,
que podria ab sanch tacarta.

Maria= ¡Oh! ¿Que dius! ¿has fet un crim?

(-Anant a mirar al cell.)

Gliris= ¡Oh, no, Maria! no, calla!

Maria= ¿Acás has comés?

Gliris= (-Dominantse.) ¿Que hi dit?

Maria= Parlabas de sanch, y tacas!

Gliris= ¡Oh, no, no!... no ha estat res!...

un moment!... (-Destriajaba!) (-Absantse.)

Maria= (-Mirantse.) ¡Eos colors son místichs, si!

està ofuscada, tu parla!
¿Que t' passa?

Gluis=

¡No, re, Maria!

Maria

Comia tu vols enganyar-me,
quan tos ulls mollats y rojos
me diuran qu' estas plorantne.

Gluis=

¡No, Maria!

Maria=

¡Oh! ¡Gluis!

digasme la veritat clara.

Gluis=

No t' dich que no es res Maria;
no siguis tan obsecada.

Maria=

Vols embaladir mon cor
ab disculpas inhumanas,
quan jo per tu busco un cel
per pogue el pesar calmarte.
¿Perque tenint la ventura
com te el jardí rosa blanca,
que 'n brotatje nit y dia
tot un cel ompla de flayre,
has d' arrancar-me sas yulhas

y la flor tens d'arrancarna,
 y en lloch de flayra enlayrada,
 vols que hi broti la bascana?
 ¿Perque si jo busco mel
 en tos llabis jets de grana,
 per retornarlos bresquer
 de la mes florida rampa,
 habenti mel en tos llabis,
 me vols donar sols felatije?
 Con lo primerench jardí
 de nostra ditja rosada
 trasportats en lo quint cel
 per nostra ilusió sens valla,
 plantant ab dos ditja y pau,
 y floretas de calmansa,
 ne brotà la nostra filla
 cistella de grata ~~calma~~ flayra.
 Donchs, ¿perque no vols que neixi
 cristallina com n'és l'aigua,
 y mes pura que lo sol,

entre obdós la confiança.
¿Acás no m'astimas?

Glúis =

(¡Oh, sí!

im' assassinan sas miradas!)

Maria = ¿Porqué estás aixís?

Glúis =

(No, re!

(¡Dit inferns tinch dintre l'ánima!)

(Pausa)

(Si jo li digués a n'ella,
pot se logrés despassar
aquestas rimas de dols
que s'encerclen enbaumadas
dint mon ~~com~~ cor, com las rieras
rodolant en cataratas,
potentas se'n van al mar
trabassant l'ona amarganta.
Mes, si li dich?..... ¡Oh, no, no!
muriria de racansa,
y ella la mort no's merèix;
mori jo, pera salvarla;
mori jo, mes soterrant

lo meu dol en la baurmade
mes obscura, ahont las pedras
ne pugan tapar etern
lo secret de la meua anima.)

Maria: - ¡Quins; i acás ja m' obidas?

Quins = ¡No Maria! si es ma calma

plahentera y sens follia;

es serena com diada

que la mar esta quieta

al escul de la bonansa,

y el cel per veurers al mar,

estent en tanta agaja

son manto de blau sari,

brillant lo rey d' els astres,

qu' ~~son~~ son raig de llum potent

a la terra ve a besarme. (Abrassant la)

(Ab. emocio) - Obidanta? i si mes t' aymo!

¡Quin goig sento al abressarba!

! me reflecta la veritat,

l' emocio que sento a l' anima.)

No veus allà cap al lluny
 unaombra com fantasma,
 que surt d'una negra fossa
 y vers aquí se decanta
~~to~~ ab insoportable espant;
 ¿no la veus a llontanansa?
 donch, aquesta sombra fera
 n' es la sombra de ta mare
 que.....

Maria = (-Ab arranch-) ¡Ma mare!

Gluis = (= id =) ¡No, Maria!.....

¿Dene mi passa, ¡Verge santa!

¡Ta mare, hi dit? ¡No! mentida!

Volia dir ta madrastra

que..... (¡Oh! no se lo que m dich!

Boig mon pensament divaga,

qu' es sols ceguera de boig

la parla que m neix de la anima!)

Maria = ¡Ton seny delira Gluis!

ton cap te forma de mare,

La vengança de deliri
als fomenta las paraulas.

(= Glis lluyta al sos sentiments, fins que ~~no~~ ~~se~~ cau abatut
al sillo-) ¡Dene t' passa? ¡que t' passa? ... ¡Oh!

¡Glis! ¡Glis! ... ¡La mirada! ...

¡Desesperació! ... ¡deliri!

(= Abatuda-) ¡Verje santa! ¡Verje santa! (= Agafant lo. Pausa=)

Glis = (= Formant en si) ¡Oh! ¡Maria! ¡deixam! si!
¡deixam á solas!

Maria =

¡Dene t' passa?

Glis = ¡Deixam dich!

Maria =

¡Oh! no, Glis!

Glis = ¡Deixam, Maria!

Maria =

¡No encara!

Glis = Deixam! deixam, ¡per favor!

qu' ets tu qui la ditja m' matas! --

(= Maria s'aparta d'ell. Pausa=)

Maria = (= Al sentiment delirant-) ¡Dene jo te mato?... ¡Dien men!

¡Dien men! comp m' arracia

son posat l' anima meva. (= Cambi repenti=)

i Mes, no!... no serà ma falta,
 la que t' mati, no, Gluis!
 jo t' hauré d' abraçar encara (= agafant-lo-)
 que la terra s' esberlés,

o ~~no~~ bé qu' hakis de matarme.
 o Deu pot la terra? i no; ré!

o Deu pot ta força, y ta parla,
 per arrancar los meus brassos
 de sobre teu, que com arpias
 de bronze, ab unglas de drach,
 a ton coll se van clavantne.

o No ho veus? fins lo cel m' ho diu,
 que dech, que dech, adorarte.

Oh, si, si! aquí m' tindrás

per mes qu' hakis de matarme!

Gluis - Maria!... Maria!! fuig!!

Mira, que ja no puch b'atrem;

mira, que ja no es amor,

ni es d' atriell esta # mirada;

mira qu' es filla del drach,

Maria: òh, que m'ja qu' aixís ne siga,
si sé que sols t' ayma l' ayma;
si sé que si tu te mor~~ts~~
jo vindré també a lligarme
en ton juny; que la materia,
nos desja de la carnassa.

¡No, Gluis, no! aquí sempre,
me veuràs ab tu lligada.

Gluis =

(¡Oh, lógica del desti!
¡oh ley moral de vengansas!
jo no respecti la filla,

y ella ~~no~~ no respecta al pare!
¡Deixam! (=Alsantse=)

Maria =

¡No! que n' es d' amor,
y es d' ~~anhel~~ anhél esta mirada
que ta carn lliga a la meua,
en estreta entrallassada.

¡Gluis! jo t' aymo!

Gluis =

(¡Deu meu!
y es má filla qui demana

per almoyna, que ne tinga
 a mas carns, sas carns grafiadas,
 ¡Oh no; jo no dech, no puch!.....)

¡Deixam! deixam capbussar me
 al abern de mon deliri (= Eluyta per fugir)
 ja qu' es ma rahó turbada,
 y es ma vida inferne d' inferns
 lo viura ab tal despitansa! (= Desfeitsen)

Maria = ¡Gluis! Gluis! ¡Tot emia! (= Cau arrodillada)

¡A deu ihusio impugnada!

(= Gluis se'n va deixantta de jonolls.)

Escena VI.

Maria y després Ramon.

Maria = ¿Deve es hi fet piadosa y Verje santa,
 qu' aixís me condemnien a pena tanta,
 y a n' al faust infernal per vias nobas,
 m' hi tirau arrastrant feras cadenas?

¿Acás de mon amor puch dar mes probas?

¿acás a mon pesar dareu mes penas!

¡Oh, fat de mon torment! foll de cobdicia,

per ell voldria cremar heceta justicia
mes jo que t' ayms ab fe, y folla l' adoro,
com adora la mar sa lisa platje,
ne demano per ell, franca, si ploro,
de pietat y perdó sols una ratje.

Per ell, per ell tan sols la vida mia
ruberta de bondad larga voldria;

que sense ell, mon amor, quirlatje fora
de flors y pensament, misticas rosas.

¡Oh, Reyna del ampar! ¡pient ma dolora,

y enrotllam al cerclat de las piadosas. (Pausa)

Ramon. (Gurtint.) ¡Dien te guardi filla meva!

Maria. ¡Pare! ¡vos!

Ramon. ¿Que tant t' estranya?

Maria. A quan bonhora veniu,

per contarvos mas desgracias.

Ramon. ¿Desgracias, tu! ¿Quinas son?

¿Deu t' ha ofes? ¡Oh! ¡parla! ¡parla!

¡que per Dien sagrat! ¡sabrá
qu' a las costas catalanas

si l'honra ne surt del cor,
la dignitat no s'aparta.

Maria = ¡Ay, pare! ¡la vida 'm fuig!

Ramon = Mes, què ha faltat;? esclata!

Maria = ¡Ay, que 'n fareu qui os ho digui,
si tampoch podreu venjar-me.

Ramon = ¡Due jo no podre?..... ¡Per Déu!.....

es veritat, ja no hi pensaba,
un n'hi ha, que no per força
podria hàtrem encara,
sinó per sentit moral;

però aquiet, ni may, ni ara,
contó que t'dongui congoixa,
y faré ~~que~~ ells plorarne.

Maria = ¡Mon espis!

Ramon = ¡A, no, Maria!

¡en Glis darte recansa,

quan tot son goig se complau

en pogueta agasatarte?

son cap acas ple d'amor

Ja que ton duple renaisca
Maria = No 'm sorprend qu' os sorprendreu,
quan jo estich sorpresa encara.

Ramon = ¿Sorpresa! ¿de que?

Maria = ¡D' engany!

Ramon = ¿D' engany! ¡Oh! ¡Maria, parla!

Maria = Si pare, si, n' estich certa

de que 'n Glis te una aymada.

Ramon = Dene bossins y mil guspiras
lo dolor de mas carnis fassa,
si no 'm pensaba Maria
la nova que t' sobresalta;
puig es tanta la bondat
qu' ayriop teu sempre mostraba,
que tal portament es digne
de qui vol tapar una falta.
Com lo celatje a la nit
clara mostra sa astelada,
sa bondat, ab claretat
m' engany per mi mostraba,

y d' amor també lo creya,
 puig que crech que te una aymada.
 Maria = Sí poch qu' a n' aquí obsecat
 aprop meu sentat s' estava,
 ab tal racansa, y tal mella,
 qu' ~~ap~~prés, per tal amutzada,
 li volgut abrassá', y may
 m' havia respòst com ara.

Ramon = ¿Deas t' ha insultat?

Maria = Oh, no!
 però s' ha després ab rabia,
 y mirantme ab molt recel,
 m' ha dit que si l' abrassaba
 podria tacarmi de sanch.

Oh! no se perquè tal raca!

Ramon = ¡Clamp encies! --- y perquè ho deya?

Maria = No sé lo que despitaba.

Ramon = Molt fácil es i per Déu sant,
 lo saberho.

Maria = Gens tardansa,

perquè pare, jo l'estimo
com ningú pot estimar-me,
que qui ha dit qu'amor es foll
sols ne diu la veritat clara.
Ramon: Jo tindré d'aquet misteri
la clau; mes tu ab onse cansa,
no li dongas capí recel;
que no sospiti.

Maria: No, pare,
que per mes que fos veritat
que má hora fos malvada,
li somriuriam nos llavis,
perquè l'amor que s'esclata
en mon cor..... oh, no! no es prou,
ni tota la mar ne basta,
per apagar la foguera
que dintre mon cor hi flama.

Ramon: Tant l'aymas?

Maria:

Tant, que la vida
ó que la vida, si no es paga,

cent vides que jo tingues
per ell me l'has arrancara.

Ramon:

Mes, ta dignitat

Maria:

No hi val

ab una passió arrelada.

¿Com volen que jo l'obidi
quan mon pit jels desbranca.

Pregunten a la mar ~~plana~~ lisa
que castiba sa mirada,

¿que li diu má mirada vista,?

¿que li diu sols al mirarla,?

Pregunten també ~~a~~ lo cel

quan son manto blau dibaga

y al remor de las aus bellas

placit jorn sa vista encanta,

¿que li diu má vista muda,?

¿que li diu sols al mirarla,?

Marjanada de bell riu

que de flors pomells deballan,

y de perlas son los groys

qui à la flor van à besar-ne;
quan lo rebada festiu
pren al roch furtat estatje,
l'atrèu del riu la remor,
creu trobar sa amor en alas
d'aquella frescò enganyosa,
y veu lo riu que deballa
sense portarli mes goig
que l'ureig de la frescala.
Y igual jo; espero, espero,
y may he l'amorosada.

Ramon = Anem Maria à la causa
que 'ns conbè, y no a l'alarma,
que de alarmas may ningú
n'ha pogut fé' assegurança.
A mes de creure com tu,
qui ingrati en Ghis t'enganya,
no crech que sigui Marlona
sa ilusió tan escampada,
que deixi d'aymarte menos

quan tu mes lo vas aymantne,
 Neix lo dia, y de Ponent
 s' estent l' horiso de galas,
 quan a llevant negres boyras
 ran del sol lo van tapantne;
 mes lo sol que veu la mar,
 quan jita primera ullada,
 qu' esta festiu y calmos,
 y el celatje clar s' escampa,
 y l' auriq de lo mat
 reparteix festiu sa flayre,
 li entra absolutiste orgull
 per poguerse passeixarse
 per la blaba capa corba,
 qu' es doser de la estelada;
 ne dona a son rostre brill,
 a son foch doble alenada,
 y per abaixar l' orgull
 de la voira miserable,
 s' estent ~~potent~~, y enardit,

com a rey que n' es d' els aires,
~~perque veu que boira gesta~~
~~la seu contra val herosme.~~

Aixis l' home s' enardise
quan un altre l' avasalla.

Maria = Per mi no, que jealousy,
es lo duple que s' acaba
y es lo duple ja acabat,
la realitat que mata. (= Pausa)

Ramon = ¿Mont s' es ell?

Maria = A lo seu quarto

Ramon = Bridal

Maria = No, que derrengada
l' ira a n' aquet moment
podria fer despitansa;
perque l' ira, creyen qui es
com la fe, potentia draga.

Ramon = No t' comprench, i y a fe de Deu!
no se si es que vols burllarte,
~~i si tens l' absolutisme~~

~~per la Glòria puja prouharsse~~

Agueda = (=De dintre) ¡Filla! ¡filla!

Maria = ¡Gentiu!

Ramon = ¡Dne!

Maria = Gembla la ven de la mare

Agueda = (=De dintre) ¡Maria!

Ramon = ¡Oh, sí! es veritat!

¡Dne passa aquí, ¡Verje santa!

Escena VIII

Matixes, Agueda, y despues Glis.

Ramon = ¡Agueda!

Agueda = ¡Ramon!

Ramon = ¡Dne hi ha?

Agueda = Avren mon doló es imperi;
don la clau d' aquest misteri,
que no puch posarlo en clá!

Ramon = ¡Dne passa?

Maria = ¡Dne és?

Agueda = ¡Oh! no sé!

derrençada boigeria,

una espantosa mania;
esclat de mon poch sabé;
auguracions de dolor
que 'n lo cor portaba escrita;
may lo goig la pena evita
quan aquesta neix del cor.
Aquell mon somni damnat
que tant de temps fa que 'm supta;
si 'm mata pensà al lo duple,
que farà la realitat.

Maria = i Mes, parlen: ¿que passa?

Agneda =

i No!.....

no ho vulguis saber Maria,
la pena del t' agonia
vindria sens compasió.

Ramon = Acaba Agneda abiat,
que sento que 's desamorra
la mes derbengada garra
que serra la tempestat.

Agneda = (A. a Ramon) No vens en tot nostre entorn

una sombra negra y fera?
donchs ella es la missatgera.

que'm diu el recort d'aquell jorn.
¡Mira!... ¡veus! (= Pantli una carta)

Ramon = ¡Doue! (= Alegintla) ¡Doue vol dir? (= Ab fatich delirant)

¡Aquesta carta! ¡que augura?

Agneda = ¡Ma terrible desventura!

Maria = ¡Dén meu! ¡que passará aquí?!

Ramon = (= Ab ira reconcentrada) Qual las ~~cart~~ bocas d'els
mossegan, no se 'ls tolera,

d'afins

y ab la rabia de la fera
se'n fan trossos y bossins. (= Ga va'a esquinsar)

Cart. Gluis y al veuro diu los seguenta versos fera de si)

Gluis = ¡No s'esquinsen!

Ramon = ¡Doue no?

Maria = ¡Ah!

Gluis = Ella n'es mon cel de gloria,

ó la fossa mortuoria
en que finch jo qu'espira.

Ramon = Doue;... ¡Gluis! Agneda!... qu'es (= mirantse)

aquíet misteri entre els dos?
¡La carta!... ¡Oh! ¡Què horrosos!

Magnada = ¿No ho comprents?

Ramon = Si ho compregués,

y fos lo qu' el dubta farja,
ho jur i per Verge Maria!
als dos vos engorxaria

com la mar al riu engorja.

Guís = ¡Oh! ¡Ramon! no feu mes farta
la pena que sento al cor,
qu' es ja deliri de mort
al no teni aquesta carta.

Ramon = Mes, que saps lo que descriu,
si ningú t' ha dit de qui era. #

Guís = Se qu' es la mort d' una fera,
si lo que jo penso 'n diu.

¡Dèxmela! dèxmela!

Ramon =

¡No!

Guís = (- Fora de si -) Miren que ja no es martiri
lo preguntar, es deliri,

es ja desesperació.

Maria = (-pregant-) ¡Luis!

Luis = ¡Dèu mela!

Ramon = ¡No; may!

Luis = ¡Ramon! no vulguen mes guerra!

Nimen qu' en lo cor s' aferra
lo malastra de l' esglay.!

Agueda = ¡Donali Ramon!

Ramon = ~~No~~ ~~sera~~ ¡Per Deu!

no sera, ¡mal l' infern brami!

Luis = (-ab acent delirant-) ¡Deu tindre ¡mal ell m' escami!

aquest papir en poder meu!

Ramon = ¡Sí, may!

Luis = ¡No! (-se queda mirant a Ramon ab

los ulls fora de si. Pausa.) ¡Lo pendré!

Ramon = ¡No podrias!

Luis = ¡Deu, no! (-delirant-) ¡Per Deu!.....

¡Dèu mela!

Ramon = ¡No!

Luis = ¡M' exalten!.....

¡D aquest modo la tindré!

(= Li pren de las mans y apartantse del grupo se ls queda mirant ab ulls de boig. Duran los ultims vocadillos s' anira notant per graus com son posat, veu, y sentit, van cambian del sentit natural.=)

(= Aleigeix la carta. Pausa. Esclata una rialla.=)

Ja... ja... ja... ja... (= Torna a mirar la carta)

Maria = (= Ab desespero) ¡Lluis!

Lluis = (= Ab to majistral) ¡Querrera! (= Mirantsels desesperadament esclata altre rialla=)

Ja, ja, ja!

Ramon = ¡No es goig!

Agueda = ¡Bon dolor! (= Tots l' enrotllan=)

Maria = (= Ab interes) ¡Due!

Ramon = (= Mirantsal de fit a fit) ¡Oh! ¡si!... boig!

(= Lluis al sentir la veu de sa filla se la mira y l' agafa=)

Lluis = ¡Tu, ma... filla!

Agueda = ¡No es fal-lera!

Lluis = ¡Tu ma fill... al... Ja, ja, ja, ...

Maria = (= Crit d'horror) ¡Ah!

302
i Pare! ... i Lluís!

[= Aquest queda petrificat mirantels ab horror-]

Lluís: i Ulla! ...

Maria: (= Tirantse sobre d'ell) i No! ...

Lluís: i Tu ma filla! ...

Ramon: i Si!

Lluís: (= Crit d'horror) i Deu! i Oh!

[= Comprenent lo que li diuen fa un moviment com si tornés en si, mes, se ls torna a mirar y esclata en riura.]

i Pluguin! ... Ja, ja, ja, ja, ja ...

[= Volguen caminar, cau al costat de Ramon; a aquest l'aguanta, y mirantse d'ua filla, va girant los ulls en blanc, fins que lentament va morint-se au.]

[Fots l'enrotllan. Pausa. Maria presa per un lo desespero

fa un crit de:]

Maria: i Mort!

Aquesta: i Deu dius!

Ramon: Ja ho comprench ara.

i Derrenyat astiat ton jart!
i Maria! ja n es trobat!

~~¡Besa mort à lo Ten pare!~~

Agneda = ¡Gen pare!

Maria =

¡Oh! ¡Que diu?

Ramon = ~~¡Gen!~~ Criminal ha estat sa vida,

y per dur mortal ferida
tant de bé li ha fet Déu.

(Lluis queda al mitjé de l'escena; los demes avor Agneda
a son costat dret; Maria al esquer, y Ramon al mitjé
d'ellas duas. Cuadro. Felo pausat.)

Fi del drama.

